

ברנקו וייס
חינוך משנה חברה

למידה חוץ-הנית

נתיב ליצירת חוסן נפשי בגיל-הרך

היחידה לגיל-הרך, ברנקו וייס

תשפ"ו - 2025

תוכן העניינים

4	למידה חוץ-גנית: נתיב ליצירת חוסן נפשי בגיל הרך
7	פעילויות למידה חוץ גנית
7	גינת ירקות
13	מרחב בנייה בבוץ
20	נגרייה
27	פינת משפחה בחוץ
33	מרחב אומנויות
38	פעילויות מים
43	מרחב גרוטאות
50	קיר ירוק
56	הבאת הטבע פנימה: יצירת סביבה טבעית בתוך הגן
60	דגשים חשובים למדריכה החינוכי-התפתחותית
62	נספחים
62	נספח 1: הכנות כלליות לקראת למידה חוץ-גנית
63	נספח 2: הצעות לקריאה נוספת
64	נספח 3: כדאי לדעת

למידה חוץ-גנית: נתיב ליצירת חוסן נפשי בגיל הרך

מבוא

המציאות המורכבת של ילדים בעולם המודרני מחדדת את הצורך הדחוף ביצירת מרחבים בטוחים ומעצימים. הלמידה החוץ-גנית מספקת הזדמנות ייחודית לחיזוק החוסן הנפשי ולעיבוד חוויות מאתגרות באופן עקיף ומותאם. חוויות ילדות מגוונות, החל מהזנחה, עוני, תהליכי הגירה, שינויים משפחתיים, אובדן, ועד לאתגרים יומיומיים, עשויות להשפיע על התפתחותם הרגשית והקוגניטיבית של ילדים צעירים.

בתקופה בה ילדים מבליים זמן רב מול מסכים, חשיבותו של ההיבט הפיזי בהתפתחות מתעצמת. הלמידה החוץ-גנית מספקת הזדמנויות ייחודיות לפיתוח מיומנויות מוטוריות חיוניות במרחבים טבעיים מגוונים. פעילויות כמו ריצה, קפיצה, טיפוס וזחילה מחזקות את הביטחון הגופני, בעוד התמודדות עם משטחים מגוונים משפרת את שיווי המשקל והקואורדינציה. חפירה, נשיאת חפצים טבעיים ובנייה מסייעות בחיזוק שרירים, ואיסוף ומיון חומרים טבעיים מפתחים מוטוריקה עדינה.

המסמך מבוסס על עקרונות הלמידה ההתנסותית המדגישים את חשיבות החוויה הישירה והבלתי אמצעית בתהליכי התפתחות ולמידה. הפעילויות והרעיונות המוצעים מתוכננים כך שיתכתבו עם יעדי הליבה של תוכנית הלימודים לגיל הרך, תוך שימת דגש על אינטגרציה בין תחומי דעת שונים כמו מדעים, אמנות, שפה ומתמטיקה במרחב הטבעי. הגישה החינוכית המוצגת במסמך מכירה בכך שילדים חווים מגוון אתגרים רגשיים וחברתיים.

הפעילויות החוץ-גניות מוצעות ככלי לבניית חוסן, ויסות רגשי, ונרטיב חיובי עבור ילדים בגיל הרך. בהכרה באתגרים המשתנים של מערכת החינוך, המסמך מציע פתרונות גמישים שניתנים להתאמה למגוון סביבות ומצבים, כולל אפשרויות ליישום עקרונות הלמידה החוץ-גנית גם בתוך מבנה הגן.

חשיבות רבה ניתנת לשיתוף פעולה ההורי והקהילתי והיצירה של רשת תמיכה רחבה, ומציע דרכים מעשיות לשילובם בפעילויות מתוך הבנה שלמידה משמעותית מתרחשת בהקשר חברתי-תרבותי רחב. מעבר להיותו מדריך לפעילויות, המסמך נועד לשמש כבסיס לפיתוח מקצועי מתמשך של צוותי החינוך, מעודד רפלקציה ולמידת עמיתים, ומציע יישום הדרגתי של הרעיונות המוצעים.

רקע

מרחבי החוץ מהווים הזדמנות ייחודית לקידום חוסן נפשי בקרב ילדים בגיל הרך, במיוחד עבור אלו שחוו טראומה. מחקרים מקיפים מראים כי שהייה בטבע והתנסות עם חומרים טבעיים תורמות משמעותית להפחתת מתח, שיפור יכולות ויסות רגשי, ופיתוח מיומנויות התמודדות יומיומיות. הסביבה הטבעית, על מגוון הגירויים והאפשרויות שהיא מציעה, מספקת מרחב ייחודי המאפשר התערבות טיפולית-חינוכית הוליסטית, המתייחסת למכלול הצרכים הרגשיים, קוגניטיביים ופיזיים של הילד.

עבור ילדים שחוו טראומה, פעילות במרחבי החוץ מספקת:

1. סביבה בטוחה לחקירה והתנסות, המאפשרת הפחתת סימפטומים של חרדה ועוררות יתר בשל יכולתה להוות גורם מווסת עבור הילדים.
2. הזדמנויות לשליטה ובחירה, המחזקות תחושת מסוגלות ומסייעות בהתמודדות עם תחושות של חוסר אונים.
3. גירויים טבעיים המסייעים בוויסות חושי, אשר תומכים בהתפתחות תקינה של מערכות עצביות ותחושתיות אשר תומכות בין היתר בחיזוק הוויסות הרגשי.
4. מרחב לביטוי רגשי באמצעות משחק ויצירה, המאפשר עיבוד חוויות טראומטיות בדרכים לא מילוליות.
5. הזדמנויות לאינטראקציות חברתיות חיוביות, התורמות לפיתוח כישורים חברתיים ותחושת שייכות.

למידה חוץ-גנית: נתיב ליצירת חוסן נפשי בגיל הרך

למידה חוץ-גנית מהווה כלי חינוכי רב עוצמה בבניית חוסן נפשי אצל ילדים בגיל הרך ותורמת לחוסן במספר אופנים משמעותיים:

ויסות רגשי וחושי: הטבע מספק גירויים חושיים מגוונים ומרגיעים, המסייעים בהפחתת מתח וחרדה. פעילות פיזית בחוץ משחררת אנדורפינים, המשפרים מצב רוח ומפחיתים תחושה של מתח וחרדה.

תחושת שליטה ומסוגלות: בסביבה הטבעית, ילדים יכולים לבחור ולהשפיע על סביבתם דרך שינוי החומרים (מעיכה, קריעה, ערימה וכד') ולהזיז אותם ממקום למקום, מה שמחזק תחושת שליטה. הצלחות קטנות בפעילויות כמו גיבון או בנייה מחזקות את הביטחון העצמי.

גמישות מחשבתית ופתרון בעיות: הטבע מזמן אתגרים ושינויים תכופים, המעודדים חשיבה יצירתית ופתרון בעיות. משחק לא מובנה בחוץ מפתח יכולת הסתגלות וגמישות מחשבתית.

קשר וחיבור: פעילויות משותפות בחוץ מחזקות קשרים חברתיים ותחושת שייכות. חיבור לטבע מספק תחושת המשכיות ומשמעות גדולה יותר.

מרחב לביטוי רגשי: הטבע מספק מרחב בטוח לביטוי רגשות, כולל באמצעים לא מילוליים כמו אמנות ומשחק. פעילויות כמו גיבון מאפשרות עיבוד רגשי דרך טיפול וטיפוח, מגע והתנסות בחומרים ומרקמים שונים שהסביבה הטבעית בחוץ מאפשרת.

חיזוק הגוף והנפש: פעילות גופנית בחוץ מחזקת את הגוף ומשפרת את הבריאות הכללית. חשיפה לאור שמש ואוויר צח משפרת את איכות השינה ומצב הרוח.

פיתוח חוסן: התמודדות עם אתגרים קטנים בטבע (כמו טיפוס או חציית מכשולים) בונה עמידות וביטחון. למידה על מחזורי הטבע מלמדת על התמודדות עם שינויים ואובדן.

הפחתת עוררות יתר: הסביבה הטבעית מספקת מרחב שקט ורגוע, המסייע בהפחתת עוררות יתר הקשורה לטראומה. פעילויות כמו גיבון או תצפית בטבע מאפשרת התמודדות עם שינויים לא צפויים כמו משב רוח חזק, גם, חום או קור.

יצירת נרטיב חיובי: חוויות חיוביות בטבע מסייעות ביצירת זיכרונות ונרטיבים חדשים ומעצימים. הצלחות בפעילויות חוץ מחזקות נרטיב של יכולת והתגברות על אתגרים.

מטרת המסמך

מסמך זה נועד לספק לצוותי החינוך בגיל הרך ידע וכלים מעשיים ליישום למידה חוץ-גנית, בעדשה מיועדת טראומה, והוא כולל:

1. רקע תיאורטי על חשיבות הפעילות במרחבי חוץ לילדים בגיל הרך
2. הנחיות לארגון מרחבי חוץ מותאמים ובטוחים
3. מגוון פעילויות מפורטות, מותאמות לגילאי שלוש עד שש עם התאמות לפעוטות קטנים יותר
4. דגשים על אופן העבודה עם ילדים בגישה מודעת טראומה
5. רעיונות להתאמת פעילויות חוץ למרחבים פנימיים (למקרים של מגבלות ביטחוניות)
6. הצעות לשיתוף הורים וקהילה בפעילויות

המסמך מדגיש את התרומה הייחודית של פעילות במרחבי חוץ ל:

- פיתוח מיומנויות פתרון בעיות וגמישות מחשבתית
- שיפור יכולות מוטוריות וקידום תנועה
- העשרת אינטראקציות חברתיות
- קידום למידה בתחומי דעת שונים
- חיזוק תחושת מסוגלות וביטחון עצמי
- פיתוח מודעות לבטיחות ולסביבה
- הזדמנויות לחוות הנאה רגיעה וייסות

הצוות החינוכי מוזמן להשתמש במסמך זה כמדריך מעשי, תוך התאמת הפעילויות והרעיונות לצרכים הספציפיים של הילדים בן ולמאפייני הסביבה המקומית. המדריכה החינוכית התפתחותית יכולה להיעזר במסמך לתכנון השתלמויות והדרכות לצוות, ולליווי תהליך היישום של למידה חוץ-גנית באישה מודעת טראומה.

בהצלחה ותיהנו

אינת ירקות

גינת ירקות

תיאור הפעילות

גידול ירקות בגן מספק לילדים הזדמנות ייחודית לחוות את מחזור החיים של הצמחים, לפתח אחריות ולחוות הצלחה מוחשית. הפעילות מאפשרת התנסות מעשית בכל שלבי הגידול: הכנת הקרקע, זריעה, השקיה, טיפול שוטף וקטיף בישול ואכילה של הירקות. דרך תהליך זה, הילדים לומדים על צרכי הצמחים, מפתחים סבלנות וחווים את פלאי הטבע באופן ישיר. גינת הירק מהווה גם פלטפורמה ללמידה בין תחומית, משלבת מדע, מתמטיקה, אוריינות ואמנות. היא מעודדת עבודת צוות, מפתחת מיומנויות מוטוריות ומחזקת את הקשר בין הילדים לסביבתם הטבעית. בהיבט של חינוך מודע טראומה, הגינה מספקת הזדמנויות לוויסות רגשי, בניית חוסן ופיתוח אמפתיה כלפי יצורים חיים.

אביזרים נדרשים

- כלי גיבון (מעדרים קטנים, כפפות, משפכים)
- זרעים או שתילים של ירקות עונתיים
- אדמה, קומפוסט
- מיכלי השקיה
- שלטים ועפרונות לסימון הערוגות
- ערוגות או מיכלים לשתילה

דגשי בטיחות

- וודאו שהכלים מותאמים לגיל הילדים ובטוחים לשימוש
- הקפידו על שטיפת ידיים לפני ואחרי הפעילות
- בדקו שאין צמחים רעילים או אלרגניים בסביבת הגינה
- הדריכו את הילדים על שימוש בטוח בכלי הגיבון
- וודאו שיש צל ומים זמינים לשתיה בזמן העבודה בחוץ

הכנות לפעילות

הכנת הצוות

תהליך למידה והתנסות מעשית

1. למדו על עקרונות בסיסיים של גידול ירקות

- סוגי ירקות מתאימים לגידול בגן
- דרישות קרקע
- מים ואור לכל סוג ירק
- מחזור הגידול של ירקות נפוצים
- שיטות הדברה אורגניות ובטוחות לילדים

2. הבינו את הקשר בין גיבון לבניית חוסן נפשי וויסות רגשי

- כיצד עבודה בגינה מפתחת סבלנות והתמדה
- איך הטיפול בצמחים מחזק אמפתיה ואחריות
- השפעת הפעילות בטבע על הפחתת מתח וחרדה

3. התנסות מעשית וחיבור רגשי

- ערכו סדנת גיבון לצוות, כולל התנסות בזריעה וטיפול בצמחים
- שתפו בחוויות אישיות הקשורות לגיבון וטבע
- דונו ברגשות שעולים במהלך העבודה בגינה (התרגשות, תסכול, סיפוק)
- זהו מי בצוות מתחברת במיוחד לגיבון וכדאי שתוביל את הפרויקט

4. פתחו אסטרטגיות להתמודדות עם אתגרים

- כיצד לתמוך בילדים שחווים תסכול או חוסר סבלנות
- דרכים להתמודד עם אכזבות (למשל, צמחים שלא צמחו)
- שיטות לשמירה על מוטיבציה לאורך זמן

5. חינוך מיודע טראומה

- הקפידו לבצע הטרמה משמעותית עבור כל פעילות חדשה
- וודאו שהמרחב החיצוני הינו בטוח, ויכול לספק לילדים שהיו זקוקים לכך - מרחב שונה/מנותק מהפעילות
- במהלך הפעילות ועבודה בחומרים - שימו לב לתגובות של הימנעות מפעילות ו/או עבודה בחומרים ותנו לכך מקום בשיח רגשי

תכנון פדגוגי לבני 4-6

1. תכננו יחידות למידה סביב גינת הירק:

מדע: מחזור חיי הצמח, צרכי צמחים, מערכת אקולוגית בגינה

מתמטיקה: מדידת צמיחה, ספירת יבול, חישוב כמויות מים

אוריינות: כתיבת יומן גינה, יצירת שלטים לצמחים, קריאת הוראות גידול

אמנות: ציור ופיסול בהשראת הגינה, שימוש בחומרים טבעיים ליצירה

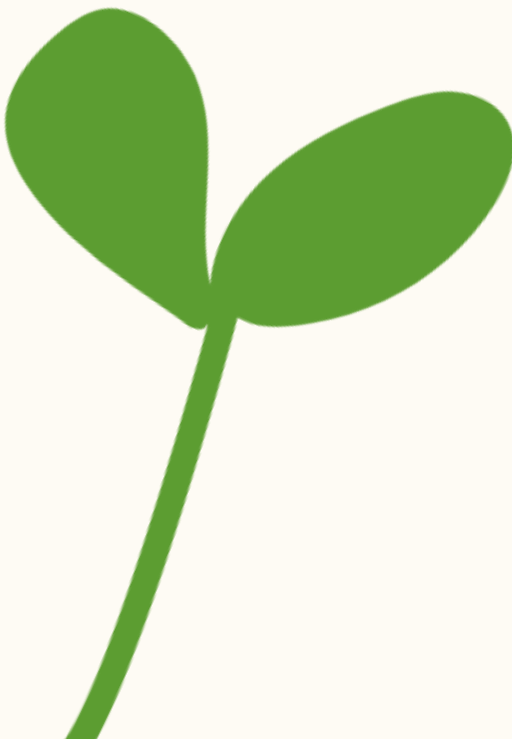
2. תכננו פעילויות לכל שלב בגידול:

הכנת הקרקע: למידה על סוגי אדמה וחומרי דישון

זריעה: הכרת סוגי זרעים, תכנון מרווחי שתילה

טיפול שוטף: תורנויות השקיה, ניכוש עשבים, הדברה טבעית

קטיף: למידה על בשלות ירקות, שיטות קטיף נכונות

3. הכינו שאלות מנחות לעידוד חקירה וחשיבה מדעית:

- "מה לדעתכם יקרה אם...?"
- "איך נוכל לבדוק את ההשערה שלנו?"
- "מה ההבדל בין הצמח הזה לצמח ההוא?"

הכנת הסביבה

- הכינו את השטח המיועד לגינה, כולל הכנת הקרקע
- וודאו נגישות למקור מים להשקיה
- הכינו אזור לאחסון כלי הגינון

הורים וקהילה

1. שלחו מכתב להורים המסביר את הפרויקט:

- תארו את מטרת הפרויקט (למידה, פיתוח אחריות, חיבור לטבע)
- הסבירו כיצד הגינה תשתלב בתוכנית החינוכית במהלך השנה
- בקשו בגדים מתאימים לעבודה בגינה
- הזמינו הורים להתנדב ולשתף מניסיונם בגינון

2. רעיונות לשיתוף הורים לאורך השנה:

- ארגנו "יום הורים בגינה" בתחילת העונה לעזרה בהכנת הערוגות
- הזמינו הורים לסדנאות גינון משותפות עם הילדים
- צרו "ספר מתכונים" משפחתי מתוצרת הגינה

3. שיתופי פעולה קהילתיים:

- צרו קשר עם גן מקומי שיבוא להדריך בגינה
- בדקו אפשרות לשיתוף פעולה עם גינה או חווה קהילתית מקומית
- הזמינו קשישים מהקהילה לשתף בידע ובניסיון שלהם בגינון

שיחה והנחיה לילדים

נקודות חשובות לתיווך לילדים במהלך הפעילות:

1. **עידוד חקירה חושית:** עודדו את הילדים לחוש את האדמה, להריח את הצמחים ולטעום מהתוצרת
2. **תמיכה בביטוי רגשי:** עודדו שיתוף ברגשות לאורך התהליך (התרגשות, סבלנות, גאווה)
3. **חיזוק תחושת מסוגלות:** הדגישו הצלחות קטנות והתקדמות לאורך זמן
4. **עידוד שיתוף פעולה:** הציעו משימות המצריכות עבודת צוות
5. **קישור לעולם הטבע:** הפנו תשומת לב לתהליכים טבעיים ולמגוון הביולוגי בגינה
6. **פיתוח חשיבה מדעית:** עודדו השערות, תצפיות ומדידות
7. **עידוד רפלקציה:** שאלו שאלות המעודדות חשיבה על התהליך והלמידה

רעיונות להרחבת הפעילות

- יצירת ספר מתכונים מהירקות שגידלתם בגינה
- פעילות מתמטית של מדידת גובה הצמחים ומעקב אחר הצמיחה בגרף
- ציור או צילום הגינה בשלבי הגדילה השונים ויצירת אלבום התפתחות
- הכנת שלטים לזיהוי הירקות השונים, המשלבת כתיבה ואוריינות
- ארגון "שוק איכרים" קטן בגן עם התוצרת שגידלתם
- הכנת סלט/מרק

התאמה לפעוטות

עבור פעוטות, חשוב להתמקד בחוויה החושית והתנועתית, תוך התאמת הפעילות ליכולות ולצרכים הייחודיים של גיל זה:

1. חקירה חושית

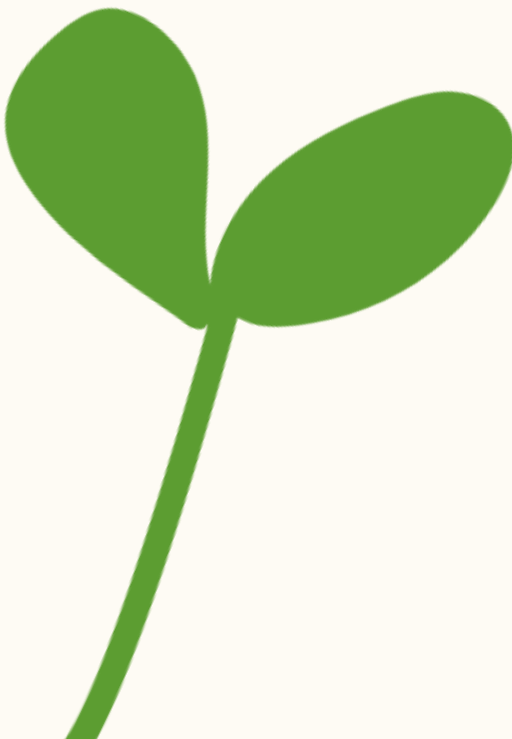
- אפשרו למשש אדמה, עלים ופירות בטוחים תחת השגחה צמודה
- הציעו מגוון מרקמים: אדמה יבשה, אדמה רטובה, עלים חלקים, עלים מחוספסים
- עודדו הרחה של צמחי תבלין שונים (למשל, נענע, בזיליקום)
- אפשרו טעימות בטוחות מירקות ופירות שגדלים בגינה

2. פעילות מוטורית

- השתמשו בכלי גיבון פלסטיק גדולים ובטוחים, מותאמים לידיים קטנות
- עודדו השתתפות בהשקיה עם מיכלים קטנים וקלים
- הציעו פעילויות פשוטות כמו העברת אדמה מכלי לכלי או איסוף עלים

3. שירים ותנועות

- שלבו שירים ותנועות על צמיחה וגדילה
- הקריאו סיפור שיכול להתאים לנושא
- שירו שירים על ירקות ופירות תוך כדי עבודה בגינה

5. התאמת הסביבה

- יצרו אזורים נמוכים ונגישים לפעוטות בגינה
- השתמשו במיכלי גידול גדולים ויציבים שפעוטות יכולים לעמוד לידם בבטחה
- וודאו שכל הצמחים והחומרים בהישג יד של הפעוטות בטוחים לחלוטין

6. חיבור לטבע:

- עודדו התבוננות בחרקים ובעלי חיים קטנים בגינה (תחת השגחה).
- אפשרו מגע עם אלמנטים טבעיים שונים: אדמה, מים, אבנים חלקות, עלים.
- הדגו טיפול עדין בצמחים ובסביבה.

7. שילוב הורים:

- הזמינו הורים להשתתף בפעילויות גיבון מותאמות לפעוטות
- ספקו רעיונות להורים לפעילויות גיבון פשוטות שניתן לעשות בבית

זכרו,

התהליך והחוויה חשובים יותר מהתוצאה.

המטרה היא ליצור חוויה חיובית ומהנה שתפתח אהבה לטבע ולגיבון מגיל צעיר.

מרחב בנייה

בבוץ

מרחב בנייה בבוץ

תיאור הפעילות

מרחבי בנייה בבוץ הם אזורים מוגדרים בחצר או בטבע שבהם מוכנה תערובת בוץ מיוחדת המותאמת לבנייה ויצירה כאשר במרחב מונחים כלי עבודה כמו דליים קטנים מריצות כפות וכלים נוספים המסייעים בערבוב ובנייה ועיצוב הבוץ. במרחב זה הילדים ותי מוזמנים לחקור ליצור ולבנות באופן חופשי מבנים תלת ממדיים כמו בתים קטנים גשרים מגדלים או פסלים תוך שימוש בטכניקות בנייה בסיסיות והתנסות ביציבות מבנים יחסי גודל ומושגים הנדסיים בסיסיים כאשר הפעילות מפתחת מיומנויות מרחביות משכללת יכולות תכנון וביצוע מחזקת מוטוריקה עדינה וגסה מעודדת חשיבה יצירתית פתרון בעיות ושיתוף פעולה תוך כדי חיבור עמוק לטבע ולחומרים טבעיים. מחקרים מראים כי יכולת ויסות רגשי וטכניקות להתקרקות הן מפתח להחזרת תחושת ביטחון וודאות עבור ילדים שחוו או חווים מצבי דחק מתמשך כאשר העבודה עם חומרים טבעיים כמו בוץ מספקת מענה ממוקד לפערים הרגשיים והתחושתיים שנוצרים בעקבות מצבים אלו. המגע הישיר עם החומר והיכולת לעצב אותו מאפשרים לילדים לחוות תחושת שליטה להתחבר לרגשותיהם ולבטא אותם באופן בטוח ומוסתר.

אביזרים נדרשים

- בוץ (תערובת של אדמה ומים בכמות מספקת לבנייה)
- כלים לעבודה בבוץ (תבניות בגדלים שונים, כפות, מקלות ישרים)
- אביזרים טבעיים להוספה למבנים (אבנים קטנות, ענפים, עלים)
- קרשים שטוחים או לוחות עץ בבסיס לבנייה
- בגדי עבודה או סינרים עמידים למים
- מקום לשטיפת ידיים עם סבון ומגבות
- דליים למים ולערבוב הבוץ

דגשי בטיחות

- וודאו שהאדמה נקייה מחומרים מזיקים או חדים
- הקפידו על כללי היגיינה שטיפת ידיים לפני ואחרי הפעילות
- השגיחו על הילדים ותי למניעת בליעת בוץ או זריקתו
- וודאו שיש אזור יבש ונקי בקרבת מקום למנוחה או יציאה מהפעילות
- הגדירו כללים ברורים לעבודה בטוחה עם הבוץ והכלים

הכנות לפעילות

הכנת הצוות

תהליך למידה והתנסות מעשית

1. למדו על טכניקות בנייה בבוץ

- הכירו שיטות בנייה בסיסיות כמו הנחת "לבנים" מבוץ, בניית קירות, ויצירת קשתות
- למדו על היחס הנכון בין אדמה למים ליצירת בוץ בנייה יציב
- הבינו עקרונות של יציבות מבנים ואיך להעביר זאת לילדים.ות

2. התנסו בבנייה בבוץ

- ערכו סדנה לצוות שבה תתנסו בעצמכם בבניית מבנים פשוטים מבוץ
- נסו טכניקות שונות ודונו באתגרים ובפתרונות אפשריים

3. דונו ביתרונות ההתפתחותיים של בנייה בבוץ

- כיצד הפעילות מפתחת מוטוריקה עדינה וגסה
- איך בנייה בבוץ מחזקת חשיבה מרחבית ויכולות תכנון
- הקשר בין עבודה בבוץ לחוסן, וויסות רגשי וחושי

4. התמודדות עם אתגרים

- דונו בחששות אפשריים של הצוות והילדים.ות (לכלוך, אובדן שליטה) וכיצד להתמודד איתם
- פתחו אסטרטגיות לתמיכה בילדים.ות שעשויים.ות לחוות קושי במגע עם הבוץ או בתהליך הבנייה

5. רפלקציה

בסיומה של הפעילות מומלץ לערוך ריפלקציה של הצוות, שיחה קצרה שמסכמת את החוויה ומחשבה איך ניתן לשפר בפעם הבאה.

6. חינוך מיודע טראומה

יש לקחת בחשבון מאפיינים רב תרבותיים בכל הקשור לעבודה עם חומרים מלכלכים, ולתת על כך את הדעת בשיח עם ההורים לפני תחילת העבודה.

ילדים אשר חשופים למתח מתמשך ו/או נמצאים בסביבה רעילה יכולים לחוש בחוסר נוחות סביב עבודה בחומרים מלכלכים. יש לאפשר תמיד פעילות מקבילה ומובנית, ולספק בגדים ואביזרים לשמירה על ניקיון והגיינה.

מצד שני, פעילות שכזו יכולה להציף ילדים אשר חוו התעללות ו/או הזנחה ועל כן יש לשים לב עד כמה המוערבות הרגשית של הילדים בפעילות הינה חיובית עבורם, ולא מייצרת עוד סטרס למערכת.

תכנון פדגוגי

1. תכנון יחידות למידה סביב בנייה בבוץ

- **מדע:** תכונות החומר, השפעת מים על אדמה, עקרונות יציבות
- **מתמטיקה:** מדידות, יחסי גודל, צורות גיאומטריות במבנים
- **אוריינות:** למידה על בתים מסורתיים מבוץ בתרבויות שונות, המצאת סיפורים על המבנים
- **אמנות:** עיצוב ועיטור המבנים, יצירת פסלים מבוץ

2. תכנון פעילויות לכל שלב בתהליך הבנייה

- **הכנת הבוץ:** למידה על סוגי אדמה והרכב המתאים לבנייה
- **תכנון:** שרטוט רעיונות, בניית דגמים קטנים
- **בנייה:** למידת טכניקות שונות, התמודדות עם אתגרי יציבות
- **גימור וקישוט:** שילוב חומרים טבעיים נוספים, צביעה טבעית

3. הכינו שאלות מנחות לעידוד חקירה וחשיבה

- "איך נוכל לגרום למבנה להיות יותר יציב?"
- "מה יקרה אם נוסיף יותר מים לבוץ? ואם נוסיף פחות?"
- "איך בנו בתים מבוץ לפני אלפי שנים?"

הכנת הסביבה

- גבולות מוגדרים, רצוי על משטח שניתן לניקוי בקלות
- הכינו תחנת ניקיון קרובה עם מים וסבון
- ארגנו את החומרים והכלים באופן נגיש ומסודר
- וודאו שיש מספיק מרחב לכל הילדים. ות להתנסות בנוחות

הורים וקהילה

1. שלחו מכתב להורים המסביר את הפעילות

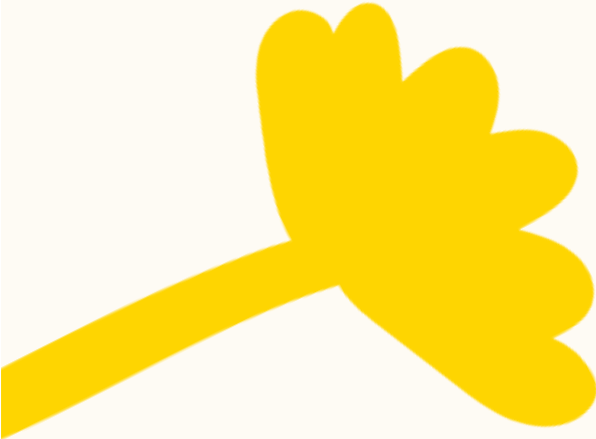
- תארו את מטרת הפעילות (פיתוח יצירתיות, חשיבה מרחבית, מוטוריקה)
- הסבירו את הערך ההתפתחותי של משחק בבוץ
- בקשו בגדים מתאימים לעבודה ומגבת נוספת
- הזמינו אותם לשתף חוויות משחק בבוץ מילדותם עם ילדיהם.

2. הציעו דרכים להמשך הפעילות בבית

- רעיונות ליצירה בבוץ או חומר בחצר הבית
- הצעות לשיחות עם הילדים. ות על חוויותיהם. במרחב הבוץ בגן

3. שיתוף הקהילה

- הזמינו אמני העובד. ת מקומי שעובד בחומר או בוץ לסדנה בגן
- צרו קשר עם מוזיאון ארכיאולוגי מקומי ללמידה על בנייה עתיקה בבוץ
- ארגנו יום קהילתי של בנייה בבוץ בגינה ציבורית

שיחה והנחיה לילדים

נקודות חשובות לתיווך לילדים במהלך הפעילות

1. הקדמה לפעילות

- הסבירו על מקור הבוץ והקשר שלו לטבע
- דונו בשימושים של בוץ בטבע (קיני ציפורים, מאורות בעלי חיים)
- הציגו את כללי הבטיחות והעבודה עם הבוץ

2. עידוד חקירה חושית

- עודדו מישוש הבוץ בידיים ותיאור התחושות
- בקשו מהילדים.ות להשוות מרקמים שונים של בוץ (רטוב יותר או פחות)

3. הדרכה בטכניקות בנייה

- הדגמו כיצד ליצור "לבנים" מבוץ
- הראו איך לבנות קיר יציב ואיך לחבר חלקים שונים

4. תמיכה בביטוי רגשי

- עודדו שיתוף ברגשות לאורך התהליך (התרגשות, תסכול, הנאה)
- תנו לגיטימציה לתחושות שונות כלפי המגע עם הבוץ

5. חיזוק תחושת מסוגלות

- שבחו מאמצים והתקדמות, לא רק את התוצאה הסופית
- עודדו התמדה והתגברות על קשיים

6. עידוד חשיבה יצירתית

- הציעו לילדים.ות לדמיין מבנים שונים ולתכנן כיצד לבנות אותם
- עודדו שילוב של חומרים נוספים בבנייה (אבנים, ענפים)

7. קישור לעולם האמתי

- שוחחו על בתים עשויים מבוץ בתרבויות שונות
- דונו כיצד בעלי חיים בונים את בתיהם בטבע

8. עידוד שיתוף פעולה

- הציעו פרויקטים משותפים כמו בניית "כפר" או "עיר" מבוץ
- עודדו עזרה הדדית בין הילדים.ות

9. רפלקציה

- בסוף הפעילות, עודדו את הילדים.ות לשתף במה שלמדו ובחוויותיהם.
- דונו באתגרים שהתגברו עליהם ובפתרונות שמצאו

רעיונות להרחבת הפעילות

1. יצירת "גן חיות" מבוץ

- בניית בעלי חיים מבוץ ולמידה על סביבות המחיה שלהם
- שילוב למידה על בעלי חיים שבונים את בתיהם מבוץ (כמו סנוניות)

2. בניית "עיר" קטנה מבוץ

- תכנון ובנייה של מבנים שונים (בתים, חנויות, בית ספר)
- דיון על חיי קהילה ותפקידים שונים בעיר

3. שילוב אלמנטים מתרבויות שונות

- למידה על מבני בוץ מסורתיים מתרבויות שונות (כמו טיפי או איגלו)
- בנייה בהשראת סגנונות ארכיטקטורה מגוונים

4. יצירת "ספר" מבוץ

- הכנת דפים מבוץ מיובש
- יצירת סיפור קבוצתי והוספת איורים או תבליטים מבוץ

5. פרויקט אקולוגי

- בניית "בתים" לחרקים או ציפורים מבוץ וחומרים טבעיים
- דיון על חשיבות שמירת הטבע ויצירת סביבות מחיה לבעלי חיים

התאמה לפעוטות

עבור פעוטות, יש להתאים את הפעילות לצרכיהם ההתפתחותיים

1. חקירה חושית

- הכינו בוץ במספר מרקמים: כדי לאפשר לפעוטות לבחור את המרקם המועדף עליהם להתנסות.
- אפשרו להם למרוח בוץ על משטחים גדולים או על עצמם (בפיקוח צמוד)
- הציעו חוויות מגע מגוונות: בוץ קר, בוץ חם, בוץ עם חול

2. פעילות מוטורית

- השתמשו בכלים גדולים ובטוחים כמו כפות וקערות פלסטיק
- עודדו פעולות פשוטות כמו מילוי ושפיכה של בוץ מכלי לכלי
- אפשרו טפיחות על הבוץ או יצירת טביעות ידיים ורגליים

3. משחק ודמיון

- צרו "מטבח" לשילוב משחק דרמטי
- הציעו ליצור "עוגות" או "כדורים" מבוץ

4. שירים ותנועות

- שלבו שירים ותנועות פשוטות בזמן המשחק בבוץ
- המציאו שיר או דקלום על בוץ ותנועות גוף מתאימות

5. התאמת הסביבה

- יצרו אזור משחק בבוץ מוגבל ומוגדר היטב
- וודאו שהשטח נקי מסכנות ומאפשר תנועה חופשית

6. בטיחות מוגברת

- השגיחו באופן צמוד על כל פעילות
- וודאו שכל החומרים בטוחים לחלוטין לשימוש ולטעימה מקרית

7. חיבור לטבע

- שלבו עלים, פרחים או זרעים בטוחים בבוץ לחקירה נוספת
- עודדו האזנה לקולות הטבע בזמן המשחק בבוץ

8. ניקיון והיגיינה

- הכינו מגבונים לחים וטישו בקרבת מקום לניקוי מהיר
- תכננו מעבר קל לפעילות ניקיון משחקית בסוף הפעילות

זכרו כי כל פעוט ופעוטה הם ייחודיים. יות ויגיבו באופן שונה לפעילות. חלק עשויים. ות להתלהב מהמגע עם הבוץ, בעוד אחרים. ות עשויים. ות להסס. כבדו את הקצב האישי של כל ילד. ה והציעו אלטרנטיבות (כמו שימוש בכלים) לאלה שאינם מעוניינים במגע ישיר. המטרה היא ליצור חוויה חיובית ומעשירה שתפתח סקרנות ואהבה לטבע ולחקירה חושית.

נארייה

נגרייה

תיאור הפעילות

פעילות הנגרייה בגן מאפשרת לילדים.ות להתנסות בעבודה עם עץ, כלים ידניים ובניית מבנים פשוטים. זו הזדמנות ייחודית לפתח מיומנויות מוטוריות עדינות, חשיבה מרחבית, יכולת תכנון וביצוע, ולחזק את הביטחון העצמי. בגן, הנגרייה מותאמת לגיל הילדים.ות ומתמקדת בפרויקטים קטנים ובטוחים כמו בניית תיבות קטנות, מדפים פשוטים, או יצירת צעצועי עץ בסיסיים.

אביזרים נדרשים

- חתיכות עץ רך (כמו אורן) בגדלים שונים, מעובדות מראש למניעת שבבים
- פטישים קלים מותאמים לילדים עם ראש מגנטי
- מסמרים עם ראש גדול ושטוח
- מברגים ידניים קטנים וברגים מתאימים עם ראש גדול
- משורים ידניים קטנים עם שיניים עדינות ומגן
- נייר זכוכית בדרגות גסות שונות
- כפפות עבודה בגודל ילדים.ות
- משקפי מגן פלסטיק גמישים
- לוחות עץ יציבים לעבודה
- סרטי מדידה צבעוניים ועפרונות נגרים גדולים

דגשי בטיחות

- הקפידו על יחס של מבוגר לכל 3-4 ילדים.ות בזמן העבודה
- וודאו שכל הילדים.ות מרכיבים.ות משקפי מגן וכפפות בכל זמן העבודה
- הדגימו והדריכו שימוש נכון בכל כלי לפני השימוש, עם דגש על אחיזה נכונה ובטוחה
- בדקו את הכלים והעץ לפני כל שימוש למניעת שבבים או פגמים
- הגדירו כללים ברורים לשימוש בכלים ולתנועה באזור העבודה, כולל "אזורי עבודה" ו"אזורי הליכה"
- הכינו ערכת עזרה ראשונה זמינה ווודאו שכל הצוות מכיר את נהלי הבטיחות והטיפול בפציעות קלות

הכנות לפעילות

הכנת הצוות

תהליך למידה והתנסות מעשית

1. למידה על עקרונות נגרות בסיסיים

- הכירו סוגי עץ שונים המתאימים לעבודה עם ילדים.ות
- למדו טכניקות בסיסיות כמו מדידה, סימון, ניסור, הברגה ושיוף
- הבינו עקרונות של יציבות מבנים פשוטים

2. התנסות מעשית

- ערכו סדנת נגרות לצוות, כולל בניית פריט פשוט כמו מדף קטן או תיבת אוצר
- תרגלו שימוש בטוח בכל הכלים שיהיו בשימוש הילדים
- התנסו בהדרכה זה את זה, עם דגש על הוראות ברורות ופשוטות

3. הכנה רגשית

- דונו ברגשות שעולים בעבודה עם כלים (התרגשות, חשש, תסכול)
- שתפו בחוויות אישיות מילדות הקשורות לבנייה ויצירה
- פתחו אסטרטגיות לתמיכה רגשית בילדים.ות במהלך הפעילות

4. בטיחות ומוכנות

- למדו ותרגלו נהלי בטיחות ספציפיים לכל כלי
- הכינו תרחישים שונים ותרגלו תגובות מתאימות (למשל, ילד.ה שמפחד.ת להשתמש בפטיש)

5. חינוך מודע טראומה

- חשיבות יתרה לנושא הבטיחות והבטחון
- יש לשוחח ולתווך נושאים הקשורים לפציעה ו/או דימום שאולי יכול להיווצר כתוצאה מהפעילות
- לשים לב באופן ממוקד האם ישנם ילדים שהרעשים ו/או צלילים מהנגרייה מפריעים בצורה משמעותית

תכנון פדגוגי

1. תכנון יחידות למידה סביב נגרות

- **מדע:** תכונות של עץ, השפעת כוח על חומרים
- **מתמטיקה:** מדידות, צורות גיאומטריות, יחסי גודל
- **אוריינות:** למידה על מקצועות הקשורים לעץ, המצאת סיפורים על כלי עבודה
- **אמנות:** עיצוב ועיטור היצירות מעץ

2. תכנון פרויקטים מדורגים לאורך השנה

- התחילו עם פרויקטים פשוטים כמו שיוף ואיור על עץ
- התקדמו להרכבת חלקים מוכנים מראש
- סיימו עם פרויקטים מורכבים יותר כמו בניית תיבת קינון לציפורים

3. הכינו שאלות מנחות לעידוד חקירה וחשיבה

- "איך נוכל לחבר שני חלקי עץ בלי מסמרים?"
- "מה יקרה אם נשתמש בעץ רטוב? ואם נשתמש בעץ יבש מאוד?"
- "איך חושבים שבנו רהיטים לפני שהיו כלים חשמליים?"

הכנת הסביבה

היערכות לוגיסטית

1. ארגון המרחב

- הקצו אזור מוגדר לנגרייה, רצוי מחוץ לגן או באזור מאוורר
- סדרו שולחנות עבודה יציבים בגובה המתאים לילדים. ות
- הכינו אזור לאחסון בטוח של כלים וחומרים, עם סימון ברור לכל כלי

2. חלוקת תפקידים בצוות

- מנו אחראי בטיחות שיפקח על כל פעילות
- חלקו את הצוות לתחנות עבודה שונות (ניסור, הברגה, שיוף)
- הגדירו תפקיד למדריך נודד שיכול לסייע היכן שצריך

3. תכנון זמנים

- קבעו זמני פעילות קצרים (20/30 דקות) עם הפסקות
- תכננו רוטציה בין קבוצות קטנות לאורך היום

4. הכנת חומרים

- הכינו ערכות עבודה אישיות לכל ילד. עם הכלים הבסיסיים
- חתכו מראש חלקי עץ בגדלים שונים לפרויקטים שונים

הורים וקהילה

1. שליחת מכתב להורים

- הסבירו את מטרות הפעילות ויתרונותיה ההתפתחותיים
- פרטו את אמצעי הבטיחות הננקטים
- בקשו מההורים לשתף חוויות נגרות מילדותם עם הילדים.ות

2. גיוס הורים לפעילות

- הזמינו הורים בעלי ניסיון בנגרות להדריך סדנאות מיוחדות
- בקשו מהורים לתרום חומרים או כלים ישנים
- ארגנו "יום נגרות משפחתי" בו הורים וילדים.ות עובדים יחד על פרויקט

3. שיתוף פעולה עם הקהילה

- צרו קשר עם נגר מקומי או בית ספר מקצועי לנגרות להדרכות
- ארגנו ביקור במפעל נגרות או בית מלאכה מקומי
- הזמינו קשישים מהקהילה לשתף בידע ובניסיון שלהם בנגרות

שיחה והנחיה לילדים

נקודות חשובות לתיווך לילדים.ות לפני ובמהלך הפעילות

1. הקדמה לבטיחות

- הציגו את כללי הבטיחות כ"חוקי הנגרים החכמים"
- הדגמו שימוש נכון בכל כלי ובקשו מהילדים.ות לחזור על ההדגמה
- הסבירו את חשיבות הציוד המגן (משקפיים, כפפות) בצורה מותאמת לילדים.ות

2. עידוד חקירה חושית

- עודדו מישוש של סוגי עץ שונים ותיאור ההבדלים
- בקשו מהילדים.ות להקשיב לצלילים השונים בזמן העבודה (ניסור, הקשה)

3. תמיכה בביטוי רגשי

- תנו לגיטימציה לרגשות שונים (התרגשות, חשש) כלפי השימוש בכלים
- עודדו שיתוף ברגשות לאורך התהליך

4. חיזוק תחושת מסוגלות

- שבחו מאמצים והתקדמות, לא רק את התוצאה הסופית
- עודדו התמדה והתגברות על קשיים

5. עידוד חשיבה יצירתית

- הציעו לילדים.ות לדמיין שימושים שונים למוצר שהם.ן בונים.ות
- עודדו חשיבה על דרכים שונות לפתרון בעיות בבנייה

6. קישור לעולם הטבע והסביבה

- שוחחו על מקור העץ ועל חשיבות השימוש האחראי במשאבי טבע
- דונו כיצד בעלי חיים משתמשים בעץ בטבע

7. פיתוח חשיבה מתמטית ומרחבית

- עודדו שימוש במושגים מתמטיים (אורך, רוחב, זווית) בזמן העבודה
- בקשו מהילדים לתכנן את הפרויקט שלהם בשרטוט פשוט לפני הבנייה

8. עידוד שיתוף פעולה

- הציעו פרויקטים זוגיים או קבוצתיים
- עודדו הילדים. ות לעזור זה לזה ולשתף בטיפים

9. רפלקציה

- בסוף כל פעילות, עודדו את הילדים. ות לשתף במה שלמדו
- דונו באתגרים שהתגברו עליהם ובפתרונות שמצאו

רעיונות להרחבת הפעילות

1. יצירת ספר "הנגרייה שלנו"

- תיעוד תהליכי העבודה של הילדים. ות בתמונות וציורים
- כתיבה משותפת של "טיפים לנגרים. ות צעירים. ות"

2. פרויקט "מחזור עץ"

- איסוף חפצי עץ ישנים ושיפוצם
- למידה על קיימות ושימוש חוזר בחומרים

3. "שבוע המקצועות"

- הזמנת בעלי מקצוע מקומיים שונים הקשורים לעץ (נגר, גנן, אדריכל)
- למידה על מגוון השימושים בעץ בעולם המבוגרים

4. תערוכת אמנות מעץ

- יצירת פסלים ויצירות אמנות מחלקי עץ שונים
- ארגון תערוכה להורים ולקהילה

5. "גן העץ הקסום"

- בניית מתקני משחק קטנים מעץ לחצר הגן
- שילוב למידה על בטיחות במתקני משחק

6. סדנת תיקונים

- לימוד הילדים. ות לזהות ולתקן פגמים קטנים ברהיטי עץ
- חיזוק תחושת האחריות והמסוגלות

באמצעות פעילויות אלו, הילדים. ות לא רק ירכשו מיומנויות נגרות בסיסיות, אלא גם יפתחו הבנה עמוקה יותר של תכונות החומר, יכולות תכנון וביצוע, ויחזקו את הקשר שלהם לסביבה ולקהילה.

חשוב להתאים את הפעילויות לדמת ההתפתחות של כל קבוצת גיל ולוודא שהן מתבצעות תחת השגחה מתאימה ובסביבה בטוחה.

התאמה לפעוטות

1. חקירה חושית

- הציעו חתיכות עץ חלקות וגדולות למישוש, בגדלים שונים ומגוון צורות ועוביים
- אפשרו משחק עם נסורת (תחת השגחה) להתנסות במרקם

2. משחק סימבולי

- ספקו כלי נגרות צעצוע לשילוב במשחק דרמטי
- עודדו משחק "כאילו" של בניית דברים

3. פעילויות פשוטות

- אפשרו צביעה על חתיכות עץ חלקות עם צבעי אצבעות
- עודדו הדבקת חפצים קלים (כמו נוצות או עלים) על לוחות עץ

4. בטיחות מוגברת

- השגיחו באופן צמוד על כל פעילות
- וודאו שכל החומרים והכלים גדולים מספיק כדי למנוע בליעה
- הרחיקו כלים חדים או כבדים מהישג ידם של הפעוטות

5. שירים ותנועות

- שלבו שירים ודקלומים פשוטים על בנייה ונגרות
- המציאו תנועות גוף המדמות פעולות נגרות (כמו הקשה או ניסור)

6. ספרים ותמונות

- הציגו ספרי תמונות עם כלי עבודה וחפצי עץ
- צרו אלבום תמונות של תהליכי בנייה פשוטים

7. זמן ומשך

- קיימו פעילויות קצרות יותר, של 10-15 דקות
- אפשרו לפעוטות לעזוב ולחזור לפעילות לפי רצונם

חשוב לזכור כי בגילאים אלו, המטרה העיקרית היא חשיפה חיובית לעולם הנגרות והעץ, ולא בהכרח יצירת מוצרים. התמקדו בחוויה החושית והמוטורית, ובבניית יחס חיובי לחומרים ולפעילות. התבוננות על פעילות הילדים בחומרים השונים והתאמת הפעילות לצרכים- לבחור מה להוסיף או איך להגיש את החומרים בהתאם לדרך החקירה והמשחק של הילדים, תמיכה בפתרונות והרחבות גם תוך כדי הפעילות וגם כחלק מתכנון פעילות מתמשך לאורך זמן.

פינת משפחה

בחוץ

פינת משפחה בחוץ

תיאור הפעילות

פינת משפחה בחוץ היא מרחב ייעודי בחצר הגן המדמה סביבה ביתית ומשפחתית באוויר הפתוח. זהו אזור מוגדר ומאורגן המאפשר לילדים. ות לשחק משחקי תפקידים ולדמות חיי משפחה בסביבה טבעית. המרחב כולל:

1. אזור "בית" מאולתר

- יכול להיות מורכב מאוהל קטן, סככה פשוטה או מבנה קל שנבנה מחומרים טבעיים וממוחזרים
- מחולק ל"חדרים" כמו מטבח, סלון, חדר שינה, באמצעות סימונים או מחיצות קלות

2. פינת מטבח חוץ

- כוללת שולחן ומשטח עבודה, כלי מטבח עמידים, ו"כיריים" מאולתרות
- משלבת חומרים טבעיים כמו אבנים, עלים ופירות יבשים כ"מזון"

3. אזור משחק רב תכליתי

- מרחב פתוח שיכול להפוך ל"גינה", "חצר משחקים" או כל מקום אחר בדמיון הילדים. ות

4. פינה זו משלבת את יתרונות המשחק הסוציו-דרמטי עם היתרונות של שהייה בחוץ

- מעודדת משחק דמיוני וחקר תפקידים חברתיים בסביבה טבעית ומרגיעה
- מאפשרת לילדים לעבד חוויות יומיומיות ולפתח הבנה של דינמיקות משפחתיות
- מפתחת כישורי שפה, תקשורת ופתרון בעיות בהקשר טבעי ולא פורמלי
- מחזקת את הקשר לטבע ומעודדת שימוש יצירתי בחומרים טבעיים
- מספקת הזדמנויות לפעילות פיזית, תנועה במרחב ופיתוח מיומנויות מוטוריות

באמצעות פינה זו, הילדים לומדים על חיי משפחה, תפקידים חברתיים, ומיומנויות חיים בסיסיות, תוך כדי חיבור משמעותי לסביבה הטבעית. זהו מרחב דינמי ומשתנה, המותאם לעונות השנה, לנושאים הנלמדים בגן, ולתחומי העניין המתפתחים של הילדים. ות. המשחק הסוציו-דרמטי במרחב החוץ מאפשר לילדים לעבד חוויות טראומטיות דרך משחקי תפקידים בסביבה מוכרת ובטוחה, כאשר האפשרות לשחק בתפקידים שונים מחזקים את תחושת היציבות והביטחון שלהם.

אביזרים נדרשים

- רהיטים קטנים לחוץ (שולחנות, כיסאות, ספסלים) מחומרים עמידים או ממוחזרים
- כלי מטבח עמידים (סירים, מחבתות, כפות עץ)
- בדים גדולים או יריעות לבניית אוהלים או "בתים"
- אביזרי לבוש להתחפשות (כובעים, צעיפים, תיקים) מחומרים טבעיים או ממוחזרים
- בובות ובעלי חיים מבד או חומרים טבעיים
- חפצים טבעיים (אבנים, מקלות, עלים) לשימוש כ"אוכל" או כלים
- לוח מחיק או גיר ולוח לכתובת "תפריטים" או "רשימות קניות"
- סלסלות או ארגזים מחומרים טבעיים לאחסון האביזרים

דגשי בטיחות

- וודאו שכל האביזרים והרהיטים יציבים ומתאימים לשימוש בחוץ
- בדקו את האזור לפני כל שימוש להסרת מפגעים (למשל, ענפים שבורים)
- הגדירו גבולות ברורים לאזור המשחק, תוך שימוש באלמנטים טבעיים כמו סלעים או צמחייה
- וודאו שיש צל מספק באזור המשחק, אם באמצעות עצים או סככות טבעיות.
- הקפידו על כללי היגיינה בשימוש באביזרים משותפים, במיוחד בכלי המטבח
- וודאו שחומרים טבעיים בשימוש אינם רעילים או אלרגניים

הכנות לפעילות

הכנת הצוות

תהליך למידה והתנסות מעשית

1. למידה על משחק סוציו דרמטי בחוץ:

- הכירו את העקרונות של משחק סוציו דרמטי והתפתחותו בגיל הרך
- למדו על היתרונות של שילוב משחק דרמטי בסביבה טבעית
- העמיקו בגישת חצר הגרוטאות של מלכה הס ואיך ליישמה בפינת המשפחה
- ערכו סדנה לצוות שבה תתנסו במשחק סוציו דרמטי בחוץ
- תרגלו יצירת תרחישים ועלילות תוך שימוש בחומרים טבעיים
- התנסו בבניית מרחבי משחק שונים (בית, חנות, מסעדה) מחומרים זמינים בחצר
- דונו באתגרים רגשיים שעשויים לעלות במשחק (קונפליקטים, קושי בשיתוף). פתחו אסטרטגיות לתמיכה בילדים שמתקשים להשתלב במשחק.
- למדו איך במידת הצורך מתערבים במשחק סוציודרמטי של הילדים מבלי לפרק או להוביל אותו.
- שתפו בחוויות אישיות ממשחקי ילדות בחוץ ואיך הן השפיעו עליכם.

תכנון פדגוגי

1. תכנון נושאים ותרחישים למשחק אך תנו עדיפות למשחק החופשי

- **משפחה:** יום שגרת, אירוע משפחתי, טיול משפחתי
- **קהילה:** מכולת שכונתית, מרפאה, בית קפה
- **מקצועות:** חקלאית, גנאן.ית, טבח.ית, וטרינר.ית

2. פיתוח מיומנויות דרך המשחק

- **שפה:** עידוד שיחות, כתיבת רשימות, סיפור סיפורים
- **מתמטיקה:** משחקי מנייה, מדידות במטבח, משחקי קופה
- **מדע:** חקר טבע, גידול צמחים, הכנת מאכלים
- **אמנות:** קישוט הבית, ציור נוף, יצירה מחומרים טבעיים

3. הכינו שאלות מנחות לעידוד חקירה וחשיבה

- "איך נוכל להפוך את המקלות האלה לכלי מטבח?"
- "מה קורה במשפחה כשיש בעיה? איך פותרים אותה?"
- "איך החיים בטבע דומים או שונים מהחיים בבית?"

הכנת הסביבה

הערכות לוגיסטית

1. תכנון המרחב

- חלקו את האזור לתת מרחבים (מטבח, סלון, חדר שינה) תוך שימוש באלמנטים טבעיים
- צרו אזורים מוצלים ומוארים לסוגי משחק שונים
- תכננו מקומות אחסון נגישים ובטוחים לאביזרים

2. רוטציה של אביזרים

- תכננו החלפה שבועית של אביזרים לשמירה על עניין
- שלבו אביזרים עונתיים (למשל, מטריות בחורף, כובעי שמש בקיץ)

3. תחזוקה שוטפת

- קבעו זמנים קבועים לבדיקת תקינות האביזרים והמרחב
- תכננו כיצד לשמור על האביזרים במזג אוויר קיצוני

הורים וקהילה

1. שיתוף הורים

- שלחו מכתב המסביר את חשיבות המשחק הסוציו דרמטי בחוץ וכיצד הוא תורם להתפתחות
- בקשו תרומות של אביזרים ביתיים לא בשימוש או חומרים טבעיים
- הזמינו הורים ל"יום משפחה" בפינה, שבו יוכלו לשחק עם ילדיהם

2. שילוב הקהילה

- צרו קשר עם עסקים מקומיים לביקורים או תרומת אביזרים (למשל, מאפייה מקומית)
- הזמינו אנשי מקצוע מהקהילה (כמו רופא, שף) לשתף בעבודתם דרך משחק
- ארגנו "יריד קהילתי" בגן, כאשר הילדים מפעילים "דוכנים" בפינת המשפחה

3. שיתוף פעולה בין גנים

- תכננו ימי משחק משותפים עם גנים שכנים ליצירת "שכונה" גדולה
- החליפו רעיונות ואביזרים עם גנים אחרים ליצירת מגוון

שיחה והנחיה לילדים

נקודות לתיווך לילדים.ות במהלך הפעילות

1. עידוד דמיון ויצירתיות

- "איך נוכל להשתמש בעלים האלה במשחק המסעדה שלנו?"
- "בואו נחשוב על דרכים שונות להפוך את הבד הזה לבית."

2. פיתוח כישורים חברתיים

- "איך אפשר לחלק את התפקידים במשפחה בצורה הוגנת?"
- "מה אפשר לעשות אם שני ילדים רוצים את אותו תפקיד?"

3. העשרת שפה ותקשורת

- עודדו שימוש במילים חדשות הקשורות לתרחיש המשחק.
- הציעו לילדים.ות ליצור "ספר מתכונים" או "יומן משפחתי".

4. חיבור לטבע וסביבה

- "איך החיים של המשפחה שלנו היו שונים אם היינו גרים בטבע?"
- "אילו חומרים מהטבע יכולים לשמש אותנו במשחק?"

5. עידוד פתרון בעיות

- "מה נעשה אם יתחיל לרדת גשם על הבית שלנו?"
- "איך נוכל לבנות מדף למטבח בלי להשתמש במסמרים?"

6. רפלקציה ועיבוד חוויות

- "איך הרגשתם כשהייתם בתפקיד של אמא/אבא?"
- "מה למדתם חדש היום על חיי משפחה?"

התאמה לפעוטות

עבור פעוטות, יש להתאים את הפינה דרמטית לצרכיהם ההתפתחותיים (תינוקות ופעוטות משחקים משחק דרמטי שבחלקו הגדול עדין לא משותף):

1. סביבה בטוחה המזמינה אינטראקציה

- צרו "בית" פשוט עם שמיכה או אוהל נמוך המאפשר מפגש בין פעוטות
- הציבו מעט אביזרים גדולים ובכפילות לעודד משחק במקביל
- ארגנו את המרחב כך שיאפשר תנועה חופשית ומפגש טבעי בין הפעוטות
- יצירת מרחב דרמטי בחצר- מטבח, שולחן קטן וכסאות, בובות, בדים - בדומה למרחב שבתוך הכיתה אבל מובחן ממנו בסוג החפצים המתאימים לתנאי חוץ ומשלב יותר חומרי התנסות מתכלים

2. משחק חיקוי המעודד קשר

- ספקו מספר זהה של חפצים יומיומיים (כפות, קערות, טלפונים) המאפשרים משחק משותף
- הציבו מראה בטוחה לעודד מודעות עצמית ועניין בבני הגיל
- עודדו פעולות פשוטות שניתן לבצע יחד כמו "להאכיל" זה את זה או "לשוחח" בטלפון

3. חקירה חושית משותפת

- הציעו חומרים טבעיים בכמות המספיקה למספר פעוטות
- צרו מרחבים קטנים המזמינים מפגש אינטימי בין שניים-שלושה פעוטות

4. תנועה ומוזיקה כגשר לקשר

- שלבו פעילויות המעודדות חיקוי הדדי
- צרו מרחבי תנועה המאפשרים מפגש טבעי בין הפעוטות

5. תיווך חברתי מותאם

- זהו פעוטות המגלים עניין זה בזה והציעו פעילות משותפת פשוטה
- הצטרפו למשחק של פעוט בודד באופן שמזמין פעוטות נוספים להתקרב
- השתמשו בשפה פשוטה המתארת את הפעילות המשותפת

6. זמן ומרחב למשחק

- אפשרו זמן ממושך (30-45 דקות) למשחק חופשי
- הימנעו מהפסקת רצף המשחק כשנוצרת אינטראקציה בין הפעוטות

7. ליווי מותאם התפתחותית

- הציעו נוכחות תומכת שמאפשרת התפתחות טבעית של אינטראקציות
- היו רגישים לסימני עייפות או הצפה חברתית

זכרו כי בגילאים אלו, העיקר הוא ההתנסות באינטראקציה חברתית, גם אם היא קצרת מועד או מתבטאת במשחק במקביל. המטרה היא לאפשר לפעוטות לחוות תחושה של "ביחד" ולהתנסות בקשר עם בני גילם, כאשר המשחק הסימבולי המורכב יתפתח בהמשך באופן טבעי. החשיבות היא ביצירת מרחב בטוח המזמין מפגש והתנסות חברתית ראשונית. תיווך מותאם יאפשר את הרחבת המשחק והתסריט. בזמן הפעילות כדאי להקדיש זמן להתבוננות על אופן ואופי המשחק של הפעוטות על מנת להתאים את ארגון הסביבה והצעת פתרונות ותוספות מותאמים תוך כדי פעילות.

סדנא אומנות

מרחב אומנויות

תיאור הפעילות

מרחב אומנויות בחצר מספק לילדים הזדמנות ייחודית לחקור ולהתבטא באופן יצירתי בסביבה טבעית ופתוחה. בניגוד לפינת היצירה בתוך הגן, מרחב זה מאפשר:

- **עבודה בקנה מידה גדול:** יצירת ציורים ענקיים, פסלים גדולים ומיצבים סביבתיים
- **שימוש בחומרים טבעיים:** אדמה, חול, אבנים, עלים, ענפים ופרחים כחומרי יצירה
- **אינטראקציה עם הסביבה:** יצירת אמנות שמשתלבת עם הנוף והטבע סביב
- **חופש תנועה:** מרחב לתנועה חופשית ועבודה בכל תנוחה (עמידה, ישיבה על הארץ, שכיבה)
- **התנסות רב חושית:** מגע עם חומרים טבעיים, ריחות הטבע, צלילי הסביבה
- **השפעות אקלים ותאורה:** עבודה בתנאי תאורה טבעיים ובהשפעת מזג האוויר

מרחב זה מעודד יצירתיות, חיבור לטבע, פיתוח מודעות סביבתית, ומאפשר ביטוי אישי בדרכים שאינן אפשריות בתוך הגן. היצירה במרחב הפתוח, תוך שימוש בחומרים טבעיים וגמישים, מאפשרת לילדים לעבד חוויות דרך פעולה יצירתית מווסתת, ובכך מחזקת את החוסן האישי שלהם ואת יכולתם להתמודד עם מצבי דחק

אביזרים נדרשים

- לוחות עץ או קרטון גדולים כבסיס ליצירה
- צבעים טבעיים (מיצוי מירקות, פירות, ואדמה)
- מכחולים מענפים וחומרים טבעיים
- חבלים ומתקנים לתליית יצירות
- כלי עבודה לפיסול בחומרים טבעיים (כפות, מקלות)
- סלסלות קש או סלי נצרים לאיסוף חומרים
- בדים טבעיים לרקמה או צביעה (כותנה, פשתן)
- חומרי מחזור ידידותיים לסביבה

דגשי בטיחות

- וודאו שכל החומרים הטבעיים בטוחים לשימוש (לא רעילים או אלרגניים)
- הקפידו על שטיפת ידיים לפני ואחרי הפעילות
- הגדירו כללים ברורים לשימוש בכלים חדים או כבדים
- וודאו שיש צל מספק באזור היצירה
- הכינו עמדת שטיפה וניקוי נגישה

הכנות לפעילות

הכנת הצוות

תהליך למידה והתנסות מעשית

1. למידה על אמנות בטבע

- הכירו אמנים שעובדים בטבע (קבלו רעיונות)
- למדו על טכניקות יצירה עם חומרים טבעיים
- ערכו סדנת יצירה בטבע לצוות
- התנסו ביצירת צבעים טבעיים וכלי עבודה מחומרי טבע
- שתפו בחוויות אישיות של יצירה בטבע
- דונו ברגשות שעולים ביצירה בסביבה פתוחה

2. פיתוח רגישות

- דונו בדרכים לתמיכה בילדים. ות שמתקשים. ות ביצירה פתוחה
- פתחו אסטרטגיות לעידוד ביטוי אישי ללא שיפוטיות

תכנון פדגוגי

1. תכננו יחידות למידה סביב אמנות בטבע

- **"צבעי הטבע"**: חקר והפקת צבעים מחומרים טבעיים
- **"פסלים חיים"**: יצירת מיצבים המשתלבים בנוף ומשתנים עם הזמן

2. שלבו למידה בין תחומית

- **מדע**: למידה על צמחים ותהליכי צבע בטבע
- **מתמטיקה**: יצירת דגמים ומבנים גיאומטריים מחומרי טבע

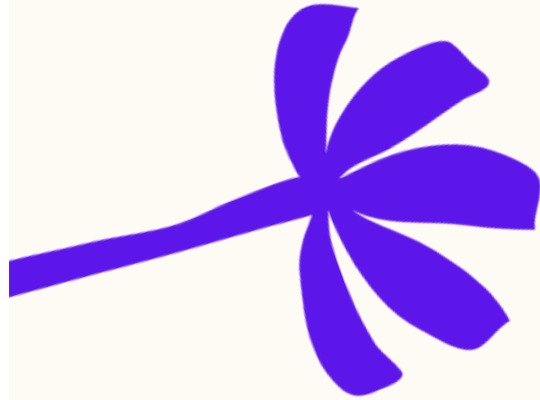
3. תכננו פרויקטים ארוכי טווח

- **"גן פסלים"**: יצירת פסלים קבועים לחצר הגן לאורך השנה
- **"לוח שנה טבעי"**: יצירת אמנות המייצגת כל חודש בשנה

הכנת הסביבה

הערכות לוגיסטית

- הגדירו אזורים שונים ליצירה (ציור, פיסול, בנייה)
- הכינו מקומות אחסון מוגנים מפגעי מזג אוויר
- תכננו רוטציה של חומרים וכלים לפי עונות השנה

הורים וקהילה

1. שיתוף הורים

- שלחו מכתב המסביר את חשיבות האמנות בטבע ואת התרומה ההתפתחותית
- הזמינו הורים להעביר סדנאות אמנות בחצר (למשל, הורה קרמיקאי)
- הציעו פעילויות משפחתיות:
 - טיול לאיסוף חומרי טבע ליצירה
 - יצירת אלבום משפחתי של אמנות טבע

2. חיבור לקהילה

- צרו קשר עם אמנים מקומיים לסדנאות או תערוכות בגן
- ארגנו תערוכת אמנות קהילתית בטבע
- שתפו פעולה עם גנים אחרים ליצירת "שביל אמנות" בשכונה

3. חיזוק תחושת שייכות

- הזמינו אמנים מקומיים להציג את עבודתם ולספר על הקשר לסביבה המקומית
- יצרו פרויקט אמנות משותף המשקף את הייחודיות של היישוב

שיחה והנחיה לילדים

לפני הפעילות

1. הקדמה לטבע כמקור השראה

- "בואו נסתכל סביב ונראה אילו צבעים וצורות הטבע מציע לנו."
- "מה בטבע הכי מעניין אתכם? איך נוכל להשתמש בזה ביצירה שלנו?"

2. הסבר על חומרים וטכניקות

- הציגו את החומרים הטבעיים ואיך ניתן להשתמש בהם
- הדגימו טכניקות פשוטות של עבודה עם חומרי טבע

3. עידוד לחקירה וניסוי

- "אין דרך נכונה או לא נכונה ליצור. כל אחד יכול לנסות רעיונות שונים."

במהלך הפעילות

1. עידוד חקירה חושית

- "איך מרגיש העלה הזו? מה קורה כשמורחים אותו על הנייר?"

2. תמיכה בביטוי אישי

- "ספר לי על היצירה שלך. מה הרגשת כשיצרת אותה?"

3. חיבור לסביבה

- "איך היצירה שלך משתלבת עם הסביבה? מה היא מוסיפה לטבע?"

4. עידוד שיתוף פעולה

- "אולי תוכלו ליצור יחד יצירה גדולה שמשלבת את הרעיונות של כולם?"

5. רפלקציה

- "מה למדת חדש על הטבע דרך היצירה שלך?"
- "איך הרגשת ליצור בחוץ לעומת בתוך הגן?"

רעיונות להרחבת הפעילות

1. יצירת "גלריית טבע" מתחלפת בחצר הגן
2. פרויקט צילום אמנותי של יצירות טבע חולפות
3. יצירת מנדלות ענקיות מחומרי טבע
4. בניית כלי נגינה מחומרים טבעיים ויצירת תזמורת טבע
5. פרויקט אמנות אקולוגי המעלה מודעות לשמירה על הסביבה

התאמה לפעוטות

עבור פעוטות, התאימו את הפעילות לצרכיהם ההתפתחותיים

1. חקירה חושית

- הציעו מגוון חומרים טבעיים בטוחים למישוש וחקירה
- עודדו משחק עם חול, חימר, קורנפלור, מים, צבעי ידיים ובוץ תחת השגחה

2. פעילויות פשוטות

- ציור עם מקלות על חול או אדמה רכה

3. תנועה ואמנות

- יצירת "ציורי גוף" עם צבעים טבעיים בטוחים
- הכנת צבע מאדמה
- יצירת חומר התנסות מנייר גרוס ומים או נייר גרוס מים ואדמה,
- שילוב של חומרי טבע כמו מקלות ועלים בעבודת צביעה או פיסול,
- עבודה בחומרי ציור על משטחים תלויים גדולים (צבעי ידיים, אדמה וכדומה)

4. משחק סימבולי

- הכנת "ארוחות" מחומרי טבע בכלים בטוחים
- בניית "בתים" פשוטים מקוביות עץ וענפים רכים

5. התאמת הסביבה

- יצירת אזורי פעילות נמוכים ונגישים
- שימוש בחומרים גדולים ובטוחים למניעת בליעה

6. ליווי צמוד

- הציעו תמיכה פיזית ורגשית קרובה
- עודדו חקירה עצמאית תוך שמירה על בטיחות

זכרו להתאים את קצב הפעילות ומורכבותה לרמת ההתפתחות של כל ילד.ה, ולאפשר חופש בחירה וחקירה.

פעילות מים

פעילות מים

תיאור הפעילות

פעילות מים במרחב החיצוני מספקת לילדים חוויה חושית עשירה, מרגיעה ומהנה, תוך ניצול היתרונות של הסביבה הפתוחה. בחצר הגן, ניתן ליצור מרחבי מים מגוונים ורחבים יותר מאשר בתוך הכיתה, מה שמאפשר חופש תנועה ויצירתיות רבה יותר.

מרחב המים החיצוני יכול לכלול:

1. אזור עם שולחנות מים בגבהים שונים
2. מסלולי זרימת מים עם צינורות ומשפכים
3. אזור "חוף" עם חול ומים
4. פינת "מעבדת מים" לניסויים פשוטים
5. גינה קטנה להשקיה וחקר השפעת המים על צמחים

פעילות המים במרחב החיצוני מעודדת למידה על מושגים מדעיים כמו ציפה, זרימה, המסה וצפיפות, תוך כדי משחק והנאה. היא תורמת לוויסות רגשי, מפתחת מיומנויות מוטוריות עדינות וגסות, ומעודדת חשיבה יצירתית ופתרון בעיות. בנוסף, היא מספקת הזדמנויות לשיתוף פעולה, תקשורת, ופיתוח כישורים חברתיים. המגע עם המים והיכולת לשלוט בזרימתם מספקים לילדים חוויה מרגיעה ומווסתת במיוחד בזמני חרדה ומתח, כאשר הפעילות המובנית והצפויה של המים - הזרימה מלמעלה למטה, היכולת לצפות את התנהגות המים - מחזקת את תחושת השליטה והביטחון שלהם בעולם לא צפוי.

הכנות לפעילות

הכנת הצוות

תהליך למידה והתנסות אישית ורגשית

- למדו על עקרונות בסיסיים של פיזיקה של נוזלים (ציפה, זרימה, נימיות, לחץ מים)
- הבינו את הערך ההתפתחותי והטיפולי של משחק במים
- ערכו סדנה לצוות שבה תתנסו בפעילויות מים שונות
- שתפו בחוויות אישיות עם מים (זיכרונות ילדות, פחדים, הנאות)
- דונו ברגשות שעולים בעקבות העבודה עם מים (התרגשות, חשש מלכלוך, דאגה לבטיחות)
- דונו בדרכים לתמוך בילדים. וות שחוששים. וות ממים או מרטיבות
- פתחו אסטרטגיות להתמודדות עם קונפליקטים סביב שיתוף בכלים או במרחב המים
- תרגלו תגובות רגישות לתגובות שונות של ילדים. וות (התלהבות יתר, הימנעות, תסכול)

תכנון פדגוגי מורחב

תכנון מגוון פעילויות המתאימות לגילאים שונים ולעונות השנה

1. פתחו תכנית לימודים אינטגרטיבית סביב נושא המים:

- **מדע:** ניסויים בציפה, המסה, מתח פנים של מים
- **מתמטיקה:** מדידות נפח, משקל, השוואות כמויות
- **שפה:** הרחבת אוצר מילים הקשור למים, יצירת סיפורים על מים
- **אמנות:** ציור במים, פיסול בחול רטוב
- **מוזיקה:** יצירת כלי נגינה ממים, האזנה לצלילי מים

2. הכינו שאלות מנחות לעידוד חקירה מדעית וחשיבה יצירתית

3. תכננו דרכים לתיעוד ותצוגה של למידת הילדים. (צילומים, ציורים, הקלטות)

הכנת הסביבה

היערכות לוגיסטית

- תכננו את מיקום הפעילות כך שתהיה גישה נוחה למקור מים ולניקוז
- הכינו מערכת לאחסון ולייבוש של ציוד רטוב
- וודאו שיש מלאי מספיק של בגדים להחלפה ומגבות
- הכינו משטח נגד החלקה סביב אזור הפעילות
- ארגנו את הציוד והכלים באופן נגיש ובטוח
- וודאו שיש אזור מוצל לפעילות בימים חמים
- הקימו תחנות שונות: שולחן מים, אזור חפירה בחול רטוב, פינת ניסויים, אזור לבניית סכרים וגשרים קטנים
- הכינו שלטים ותוויות לאזורים השונים ולכלים
- וודאו שיש אזור יבש לאחסון חפצים אישיים ולהחלפת בגדים

הורים וקהילה

שלחו מכתב להורים המסביר את הפעילות, הרציונל החינוכי שלה, ובקשו בגדי החלפה ומגבת

הסבירו להורים את החשיבות של משחק במים להתפתחות הילדים.ות:

- פיתוח מיומנויות מוטוריות
- עידוד חשיבה מדעית וחקרנית
- תרומה לווטוריות רגש ורגיעה
- הזדמנויות לשיתוף פעולה וכישורים חברתיים

הזמינו הורים להשתתף בימי מים מיוחדים או לשתף ברעיונות לפעילויות מים

צרו קשר עם בעלי מקצוע מהקהילה הקשורים למים:

- אינסטלטור שיסביר על מערכות מים
- גן להדגים השקיה נכונה
- מהנדס מים שיספר על טיהור מים
- דייג שיספר בסיפורים על חיים במים

שיחה והנחיה לילדים

לפני הפעילות

- שוחחו עם הילדים. וזת על חוויות קודמות שלהם עם מים (בים, בבריכה, באמבטיה)
- בקשו מהילדים. וזת לשתף במה שהם יודעים על מים
- הציגו את כללי הבטיחות והתנהגות במרחב המים
- הסבירו על האזורים השונים ומה אפשר לעשות בכל אחד
- עודדו את הילדים. וזת להציע רעיונות לפעילויות או ניסויים

במהלך הפעילות

1. עידוד חקירה מדעית

- "מה קורה כשאנחנו מוסיפים את הצבע למים? איך הם מתערבבים?"
- "למה לדעתכם הכדור הזה צף והאבן שוקעת?"
- "איך נוכל לגרום למים לזרום מהר יותר? לאט יותר?"

2. פיתוח מיומנויות מוטוריות

- "נסו להעביר מים מהקערה הגדולה לבקבוק הקטן בעזרת הספוג. איך זה מרגיש?"
- "מי יכול למלא את הבקבוק הזה בדיוק עד הקו שסימנו?"
- "בואו ננסה לבנות מגדל מקוביות ספוג רטובות. איך זה שונה מבנייה עם קוביות יבשות?"

3. עידוד חשיבה יצירתית

- "איך נוכל ליצור זרם מים שיסובב את הגלגל הקטן הזה?"
- "בואו נחשוב על דרכים שונות להעביר מים מהדלי הזה לגיגית בלי להרים את הדלי."
- "איך נוכל ליצור 'מפל מים' קטן כאן בחצר?"

4. קישור לחיי היומיום

- "איפה אנחנו משתמשים במים בבית? ובגן?"
- "מה קורה למים כשאנחנו מבשלים? וכשאנחנו מקפאים אותם?"
- "איך מים עוזרים לצמחים לגדול? בואו נבדוק בגינה שלנו."

5. פיתוח מודעות סביבתית

- "למה חשוב לשמור על מים נקיים? מה יקרה אם נזהם את כל המים?"
- "איך אנחנו יכולים לחסוך במים בגן ובבית?"
- "בואו נחשוב על כל הדברים החיים שצריכים מים כדי לשרוד."

6. עידוד שיתוף פעולה

- "בואו נבנה יחד מסלול מים שיוביל מהנקודה הזו עד לצמח שם."
- "איך נוכל לעבוד יחד כדי למלא את הדלי הגדול הזה בעזרת הכוסות הקטנות?"
- "מי רוצה להיות ה'מהנדס' שמתכנן את הסכר, ומי ה'בנאי' שבונה אותו?"

7. עידוד רפלקציה

- "מה הדבר הכי מפתיע שגילית היום על מים?"
- "איך הרגשתם כשהצלחתם לפתור את החידה עם הצינורות והמים?"
- "אם היינו עושים את הניסוי הזה שוב, מה הייתם עושים אחרת?"

רעיונות להרחבת הפעילות

1. יצירת "גן מים" זמני בחצר עם מסלולי מים ומפלים קטנים
2. ניסויי צביעת מים והפרדת צבעים באמצעות נייר סופג
3. בניית סירות קטנות מחומרים שונים ובדיקת יכולת הציפה שלהן
4. יצירת "מעבדת מים" לחקר תכונות של נוזלים שונים
5. פרויקט ארוך טווח של מעקב אחר צמיחת צמחים בתנאי מים שונים
6. יצירת מוזיקה עם כלים מבוססי מים (בקבוקים במילוי שונה, תופי מים)
7. בניית מערכת השקיה פשוטה לגינת הגן
8. יצירת אמנות עם קרח צבעוני ומעקב אחר תהליך ההפשרה

התאמה לפעוטות

1. סביבה בטוחה

- השתמשו בגיגיות מוגבהות או שולחנות מים שהמשחק אינו כולל כניסה למים אלא רק טבילת ידיים, מילוי כלים וכיוצא בזה
- וודאו שהרצפה אינה חלקה ושטוחה לחלוטין
- הציבו מבוגר בכל תחנת מים

2. פעילויות מותאמות

- הציעו משחק במים רדודים עם כלים גדולים ובטוחים (קעריות פלסטיק, כוסות גדולות)
- עודדו פעילויות פשוטות כמו מילוי וריקון כלים
- שלבו צעצועים צפים ועודדו משחק דמיוני פשוט (כמו "מקלחת לבובה")
- השתמשו בספוגים רכים להתזת מים בעדינות

3. גירוי חושי

- הציעו מים בטמפרטורות שונות (פושרים, קרים מעט) לחוויה תחושתית
- שלבו חומרים בעלי מרקמים שונים במים (ג'לי שקוף, קצף סבון בטוח)
- הוספת צבע מאכל למים ליצירת צבעים שונים
- שימוש במגוון כלים וחומרים מסוגים שונים כמו מתכת, עץ וכדומה

סדנב הדוטאות

מרחב גרוטאות

תיאור הפעילות

מרחב הגרוטאות, המבוסס על רעיון "חצר הגרוטאות" שפותח בחינוך הקיבוצי, הוא סביבת משחק ייחודית המעודדת יצירתיות, פתרון בעיות ומשחק דמיוני. הרעיון פותח על ידי מלכה האס, מחנכת קיבוצית, שהאמינה בחשיבות ההתנסות העצמית והמגע בחומר לפיתוח עצמאות הילד.

העיקרון המארגן של מרחב הגרוטאות הוא יצירת סביבה עשירה בחומרים פתוחים ומגוונים, שאינם מוגדרים מראש למטרה ספציפית. זה מאפשר לילדים לחקור, ליצור ולשחק באופן חופשי, תוך פיתוח דמיון ויכולות קוגניטיביות וחברתיות. לרוב הצוות משאיר את המבנים שנבנו בחצר למספר ימים בכדי לאפשר לילדים לחזור למבנה ולהמשיך לפתח את המשחק. לאחר מספר ימים שהוגדרו מראש מפרקים הילדים את המבנים, שמים את כל החפצים במקום מסודר, מגרפים ומנקים את החצר לקראת שבוע חדש של משחק.

מרחב הגרוטאות מפתח:

- גמישות מחשבתית
- יכולת אלתור
- הסתגלות למצבים חדשים
- חשיבה יצירתית
- מיומנויות פתרון בעיות
- כישורים חברתיים

אלה הם כישורים חיוניים להתמודדות עם אתגרים ובניית חוסן.

תיאור המרחב

מרחב הגרוטאות כולל ארבעה סוגי פריטים:

1. **בסיסים:** גופים גדולים, כבדים ויציבים הניתנים לניוד
2. **חפצי שימוש מוכרים:** אביזרים שיצאו מכלל שימוש בעולם המציאות
3. **פריטים בלתי מוגדרים:** חפצים שאינם מזוהים עם שימוש ספציפי
4. **חומרי ניסוי:** חומרי פסולת מהתעשייה ומהטבע

דוגמה לאביזרים מורחבים

- קרטונים בגדלים שונים
- צינורות פלסטיק וגילי קרטון
- בדים וחבלים
- כלי מטבח ישנים (סירים, מחבתות, כפות)
- חלקי רהיטים ישנים (רגלי שולחן, מגירות)
- חומרי חיבור (סרטי הדבקה, חבלים, אטבים)
- כלי עבודה בטוחים לילדים
- חומרים טבעיים (אבנים, ענפים, עלים)
- קופסאות ומכלים שונים
- גלגלים ישנים
- חלקי מכונות ישנות (בטוחות לשימוש)
- צבעים ומכחולים לקישוט

הכנות לפעילות

הכנת הצוות

תכנון פדגוגי

1. הגדירו מטרות חינוכיות למרחב הגרוטאות, כגון

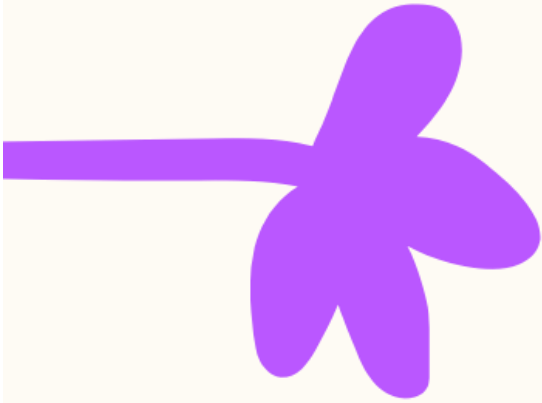
- פיתוח יצירתיות ודמיון
- עידוד פתרון בעיות
- טיפוח מיומנויות חברתיות
- פיתוח מוטוריקה עדינה וגסה

2. תכננו פעילויות מובנות ופתוחות במרחב:

- אתגרי בנייה (למשל, בניית מבנה גבוה ככל האפשר)
- משחקי דמיון (למשל, יצירת "מכונת זמן")
- פרויקטים קבוצתיים (למשל, בניית "עיר העתיד")

3. הכינו שאלות מנחות לעידוד חשיבה יצירתית ופתרון בעיות:

- "איך עוד אפשר להשתמש בחפץ הזה?"
- "מה יקרה אם נחבר את זה לזה?"
- "איך נוכל לפתור את הבעיה הזו בעזרת החומרים שיש לנו?"
- שלבו את מרחב הגרוטאות בסדר היום של הגן.

הכנת הסביבה

היערכות לוגיסטית

1. תכננו מערכת לאיסוף, מיון ואחסון של גרוטאות

- קבעו מקום ייעודי לאחסון גרוטאות
- ארגנו את החפצים לפי קטגוריות (למשל, חומרי בנייה, אביזרי לבוש, כלי מטבח)
- תכננו מערכת לסימון ומעקב אחר החפצים

2. הקצו אזור מרווח שמאפשר יצירה ובנייה של מבנים גדולים

- וודאו שיש מספיק מרחב לתנועה בטוחה בין היצירות
- תכננו אזורים לעבודה אישית ולעבודה קבוצתית

3. ארגנו את החומרים בצורה נגישה ומזמינה

- השתמשו במדפים נמוכים או ארגזים פתוחים לאחסון
- סדרו את החומרים באופן שמעודד בחירה עצמאית של הילדים.ות

4. שגרת ניקוי וארגון של המרחב

- קבעו זמנים קבועים לניקוי וארגון המרחב
- שלבו את הילדים.ות בתהליך הניקוי והארגון כחלק מהלמידה.

הורים וקהילה

1. הסבירו להורים את הרציונל של מרחב הגרוטאות

- שלחו מכתב המפרט את היתרונות ההתפתחותיים של המשחק בגרוטאות.
- ערכו ערב הורים לאיסוף חפצים והדגמת פעילויות במרחב הגרוטאות

2. בקשו תרומות של חפצים מתאימים מההורים והקהילה

- ארגנו יום איסוף גרוטאות קהילתי
- צרו קשר עם עסקים מקומיים לתרומת חומרים
- הכינו רשימה של חפצים מבוקשים ושלחו להורים

3. הזמינו הורים להשתתף בימי יצירה מיוחדים במרחב הגרוטאות

- ארגנו "יום משפחה יוצרת" במרחב הגרוטאות

4. שתפו את ההורים בתהליכי הלמידה והיצירה של הילדים.ות

- שלחו תמונות ותיאורים של פרויקטים שהילדים.ות יצרו

שיחה והנחיה לילדים

לפני הפעילות

- הציגו את מרחב הגרוטאות כ"מעבדת המצאות" או "סדנת יצירה"
- הסבירו את כללי הבטיחות והשימוש בחומרים
- עודדו את הילדים. ות לחשוב על רעיונות למה הם רוצים ליצור

תוך כדי הפעילות

- שאלו שאלות פתוחות: "מה אתה יוצר.ת?", "איך החלטת להשתמש בחפץ הזה?"
- עודדו שיתוף פעולה: "איך תוכלו לעבוד יחד על הפרויקט הזה?"
- תמכו בפתרון בעיות: "מה יכול לעזור לך לייצב את המבנה?"
- עודדו חשיבה יצירתית: "איך עוד אפשר להשתמש בקרטון הזה חוץ מקופסה?"
- פתחו משחק דמיוני: "אם המבנה הזה היה בית, מי היה גר בו?"

טיפים לפעילות

- אפשרו לילדים זמן מספיק לחקור ולהתנסות
- תנו לילדים להוביל את המשחק
- עודדו ילדים לשתף את חבריהם ברעיונות ויצירות
- תעדו את היצירות והתהליכים (בצילום) לשיתוף ורפלקציה
- היו פתוחים לרעיונות לא שגרתיים ועודדו ניסוי וטעייה
- שלבו סיפורים או תרחישים דמיוניים לעידוד משחק דרמטי

רעיונות להרחבת הפעילות

1. יצירת "עיר העתיד" מגרוטאות, כולל דיון על קיימות וטכנולוגיה
2. בניית מכונות דמיוניות ויצירת סיפורים סביבן
3. ארגון תערוכת אמנות מגרוטאות בשיתוף הקהילה
4. יצירת משחקי לוח או משחקי חצר גדולים מחומרים ממוחזרים
5. פרויקט ארוך טווח של בניית "בית בובות" קבוצתי מגרוטאות, כולל ריהוט ואביזרים

התאמה לפעוטות

עבור פעוטות, יש להתאים את מרחב הגרוטאות כך

1. בטיחות

- השתמשו בחפצים גדולים ובטוחים לחלוטין
- הימנעו מחפצים קטנים שעלולים להיבלע
- וודאו שאין קצוות חדים או פינות מסוכנות
- בדקו כל פריט לפני הכנסתו למרחב

2. חומרים מותאמים:

- קופסאות קרטון גדולות
- בדים גדולים ובטוחים
- כלי מטבח פלסטיק גדולים
- סירים קטנים, קערות וכפות עץ
- צעצועי גומי או פלסטיק רך
- כדורים בגדלים שונים
- קוביות ספוג גדולות
- תיבת גרוטאות מותאמת לחצר המכילה חפצים מסוגים שונים מוגדרים ולא מוגדרים בגודל בינוני ומתאים לפעוטות (כלי מטבח ממתכת, עץ, חלקי צינוריות מסוגים שונים, אלקטרוניקה- שפופרות טלפון וכו')

3. פעילויות מותאמות

- עודדו משחק פשוט כמו הכנסה והוצאה של חפצים מקופסאות
- אפשרו חקירה חושית של חומרים שונים (מרקמים, צבעים)
- עודדו משחקי "כאילו" פשוטים עם כלי מטבח או בגדים ובובות
- הציעו פעילויות מוטוריות כמו זחילה דרך מנהרות קרטון
- שלבו משחקי הסתרה פשוטים עם בדים וקופסאות

4. השגחה

- הקפידו על השגחה צמודה יותר מאשר עם ילדים. ות בוגרים. ות
- היו זמינים לעזרה ותמיכה, אך אפשרו עצמאות בחקירה
- התערבו רק כשנדרש לשמירה על בטיחות או לתמיכה רגשית

5. זמן ומרחב

- התאימו את זמן הפעילות ליכולת של פעוטות
- ארגנו את המרחב כך שיהיה פחות עמוס ויותר נגיש
- יצרו אזורים מוגדרים לסוגי משחק שונים (למשל, אזור רך לתינוקות, אזור לבנייה לפעוטות)

6. תיווך

- השתמשו בשפה פשוטה ומוחשית לתיאור החפצים והפעולות
- הדגו שימושים אפשריים בחפצים, אך אפשרו לפעוטות לחקור בעצמם
- עודדו תקשורת מילולית ולא מילולית סביב החפצים והפעולות

7. פיתוח מיומנויות

- התמקדו בפיתוח מיומנויות מוטוריות גסות ועדינות
- עודדו פיתוח שפה על ידי שיום חפצים ופעולות
- טפחו מיומנויות חברתיות ראשוניות כמו שיתוף ותורנות

8. סביבה רגשית

- יצרו אווירה רגועה ומזמינה
- היו קשובים לצרכים הרגשיים של כל פעוט
- עודדו עצמאות תוך מתן תחושת ביטחון

9. שיתוף הורים

- שתפו את ההורים ברעיונות למשחק בחפצים יומיומיים בבית

10. תיעוד והערכה

- תעדו את התפתחות הילדים במרחב הגרוטאות
- שימו לב להתקדמות במיומנויות מוטוריות, קוגניטיביות וחברתיות
- השתמשו בתיעוד לתכנון פעילויות עתידיות ולשיתוף עם הורים

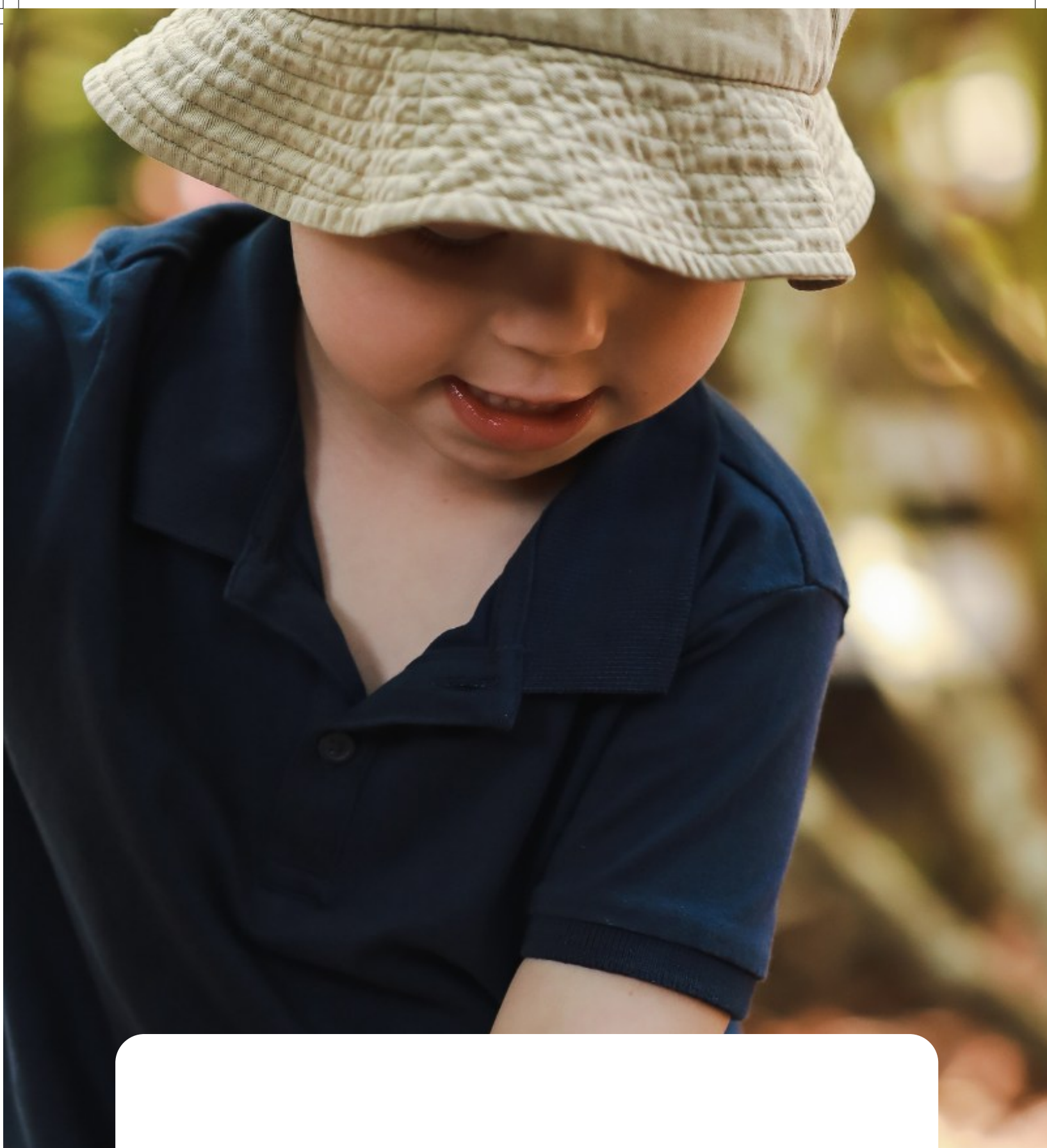
בהתאמה זו, מרחב הגרוטאות יכול לספק הזדמנויות התפתחותיות חשובות גם לפעוטות, תוך שמירה על בטיחותם ועידוד הסקרנות והחקירה הטבעית שלהם.

מרחב הגרוטאות הוא כלי חינוכי רב ערך המאפשר לילדים לפתח מגוון רחב של מיומנויות תוך כדי משחק והנאה. באמצעות התאמה נכונה לגיל ולצרכים ההתפתחותיים, ניתן ליצור סביבה מעשירה ומאתגרת לילדים מגיל לידה ועד גיל הגן.

חשוב לזכור כי המפתח להצלחת מרחב הגרוטאות טמון בגישה הפתוחה והגמישה של הצוות החינוכי. על ידי מתן אמון ביכולות הילדים, עידוד חקירה עצמאית, ותמיכה ברגעי אתגר, נוכל לטפח ילדים יצירתיים, בטוחים בעצמם ובעלי יכולת פתרון בעיות מפותחת. זכרו, ה"בלגן" שאתם רואים הוא למעשה תהליך למידה עשיר ומשמעותי. תנו לילדים את ההזדמנות לגלות, ליצור ולצמוח בדרכם הייחודית.

קיר ירוק

קיר ירוק

תיאור הפעילות

קיר ירוק, הידוע גם כגינה אנכית, הוא מערכת של צמחים הגדלים על משטח אנכי, המשלבת את הטבע עם הסביבה החינוכית בגן. מעבר להיותו אלמנט אסתטי מרהיב, הקיר הירוק מהווה מרחב טיפולי-חינוכי רב-ערך דרך מעקב אחר צמיחה והתפתחות הצמחים לאורך זמן. הטיפול היומיומי בצמחים והאחריות על הישרדותם מחזקים תחושת מסוגלות ושליטה. הצבעים הירוקים והמגע עם הצמחים תורמים לוויסות רגשי ולהרגעה, בעוד שהצמיחה המתמדת מסמלת תקווה והתחדשות. הקמת קיר ירוק דורשת שיתוף פעולה הדוק עם גורמים שונים ברשות המקומית: מנהלת מחלקת גני הילדים נדרשת להוביל את התהליך ולתמוך בו תקציבית, אגף הנדסה צריך לאשר את התכנון ולוודא את בטיחות המבנה והתקנת מערכת ההשקיה, ואגף שפ"ע נדרש לסייע בתחזוקה השוטפת. חשוב במיוחד לתכנן מערכת השקיה אוטומטית יעילה שתבטיח את קיימות הפרויקט לאורך זמן, במיוחד בחופשות ובסופי שבוע. שיתופי פעולה אלו, מעבר להיבט הטכני, מדגימים לילדים כיצד קהילה יכולה לעבוד יחד ליצירת מרחב מיטיב ומרפא, ובכך מחזקים את תחושת השייכות והביטחון שלהם.

הכנות לפעילות

הכנת הצוות

תהליך למידה והתנסות מעשית

1. סדנת למידה תיאורטית

- הכרת סוגי מערכות קיר ירוק ובחירת המתאימה לגן
- למידה על צמחים מתאימים וצרכיהם
- הבנת היתרונות הפסיכולוגיים והפיזיולוגיים של קיר ירוק

2. התנסות מעשית

- ביקור בגנים או מוסדות עם קירות ירוקים קיימים
- סדנת גינון מעשית הכוללת התנסות בשתילה וטיפול בצמחים של קיר ירוק
- תרגול תחזוקה שוטפת של קיר ירוק

3. רפלקציה וחיבור אישי

- דיון על האתגרים והפתרונות האפשריים ביישום בגן
- חיבור בין הידע התיאורטי לחוויה המעשית

4. פיתוח אסטרטגיות תמיכה

- גיבוש דרכים לתמיכה בילדים.ות המגלים.ות חוסר סבלנות או תסכול בתהליך הגידול
- יצירת תוכנית לעידוד אחריות וטיפול לאורך זמן

5. חיבור אישי לפרויקט

- עידוד כל איש צוות למצוא את החיבור האישי שלו לקיר הירוק
- תכנון כיצד כל אחד יכול לתרום מהחזקות שלו לפרויקט

תכנון פדגוגי

1. מתמטיקה

- מדידת גובה הצמחים ומעקב אחר קצב הגדילה
- ספירת עלים, פרחים או פירות
- יצירת גרפים המציגים את התפתחות הצמחים

2. מגע וחושים

- חקירת מרקמים שונים של עלים וגבעולים
- השוואת ריחות של צמחים שונים
- זיהוי צמחים בעיניים עצומות על ידי מגע וריח

3. שפה ואוריינות

- למידת שמות הצמחים וחלקיהם
- יצירת סיפורים על הקיר הירוק והצמחים שבו
- כתיבת יומן גידול ותיעוד התפתחות הצמחים

4. מדע וחקר

- חקירת תהליך הפוטוסינתזה
- ניסויים על השפעת כמויות שונות של מים ואור על גדילת הצמחים
- למידה על מחזור החיים של צמחים

5. אמנות ויצירה

- ציור ורישום של הצמחים בקיר הירוק
- יצירת פסיפסים או קולאז'ים מחומרים טבעיים
- צילום שלבי התפתחות הקיר הירוק

6. כישורי חיים

- פיתוח אחריות דרך טיפול קבוע בצמחים
- למידה על תזונה בריאה דרך גידול ירקות ועשבי תיבול
- פיתוח סבלנות והתמדה דרך תהליך הגידול הממושך

הכנת הסביבה

הורים וקהילה

הסבר להורים על חשיבות הקיר הירוק

- פיתוח אחריות וכישורי טיפוח אצל הילדים.ות
- חיבור לטבע והבנת תהליכי גדילה
- שיפור איכות האוויר וסביבת הלמידה בגן
- הזדמנויות ללמידה חווייתית במגוון תחומים
- תרומה לוויסות רגשי ורגיעה

שיחה והנחיה לילדים.ות

לפני הפעילות

1. הצגת הרעיון

"היום נתחיל לבנות גן אנכי על הקיר שלנו! מה אתם חושבים שהצמחים צריכים כדי לגדול על קיר?"

הצגת תמונות של קירות ירוקים ודיון על מה רואים

2. תכנון משותף

"בואו נחשוב יחד איזה צמחים נרצה לראות בקיר הירוק שלנו."

עידוד הילדים להציע רעיונות ולצייר את הקיר הירוק שהם מדמיינים

3. הסבר על התהליך

- תיאור השלבים של בניית הקיר הירוק
- הסבר על האחריות שתהיה לילדים בטיפול בצמחים

במהלך הפעילות

1. עידוד חקירה חושית

- "איך מרגישים העלים של הצמח הזה? רכים? קשים? חלקים?"
- "הריחו את העלים של צמח התבלין הזה. למה הוא מזכיר לכם?"

2. פיתוח אחריות וטיפוח

- "מי רוצה להיות אחראי על השקיית הצמחים השבוע? איך נזכור מתי להשקות?"
- "בואו נבדוק אם יש עלים יבשים שצריך להסיר כדי שהצמח יהיה בריא."

3. עידוד חשיבה מדעית

- "מה לדעתכם יקרה לצמח אם נשים אותו בפינה החשוכה? ואם נשים אותו ליד החלון?"
- "איך נוכל למדוד כמה הצמח גדל מיום ליום?"

4. קישור לרגשות וחוויות

- "איך אתם מרגישים כשאתם רואים את הקיר הירוק שלנו?"
- "איך הצמחים עוזרים לנו להרגיש יותר רגועים ונינוחים?"

רפלקציה

1. שיתוף חוויות

- "מה למדתם חדש על צמחים מאז שהתחלנו את הקיר הירוק?"
- "איך הרגשתם כשראיתם את הנבט הראשון מציץ? ואיך אתם מרגישים עכשיו כשהקיר מלא?"

2. חשיבה ביקורתית:

- "מה היה האתגר הכי גדול בטיפול בקיר הירוק? איך התמודדנו איתו?"
- "אם היינו מתחילים מחדש, מה הייתם עושים אחרת?"

3. תכנון

- "איזה צמחים חדשים הייתם רוצים להוסיף לקיר הירוק?"
- "איך אנחנו יכולים להשתמש במה שלמדנו מהקיר הירוק בחיי היום יום שלנו?"

רעיונות להרחבת הפעילות

- יצירת ספר צמחים של הקיר הירוק עם תמונות, מידע ורשמים של הילדים
- הכנת תה או תיבול מאכלים מצמחי תבלין מהקיר הירוק
- פרויקט אמנות שמשלב חלקי צמחים יבשים מהקיר הירוק
- ניסוי השוואתי בין צמיחת צמחים בקיר הירוק לעומת צמחים באדנית רגילה
- יצירת "מפת ריחות" של הקיר הירוק, המתארת את הריחות השונים לאורך הקיר

התאמה לפעוטות

עבור פעוטות, יש להתאים את הפעילויות סביב הקיר הירוק כך

1. בטיחות

- וודאו שכל הצמחים והחומרים בטוחים לחלוטין לפעוטות
- הרחיקו כלי עבודה חדים או קטנים מהישג ידם של הפעוטות

2. חוויה חושית

- אפשרו לפעוטות למשש עלים ופרחים רכים בהשגחה צמודה
- הציגו צמחים בעלי מרקמים וצבעים שונים לעידוד חקירה חושית

3. פעילויות מותאמות

- עודדו השתתפות בהשקיה עם מיכלים קטנים וקלים
- אפשרו "שתילה" בקופסאות חול עם כפות פלסטיק גדולות

4. למידה חווייתית

- שלבו שירים ותנועות על צמיחה וגדילה
- הציגו תמונות גדולות וברורות של הצמחים ועודדו זיהוי וחקוי

5. פיתוח מוטוריקה

- הציבו חלק מהצמחים בגובה נמוך לעידוד מגע ותנועה
- שלבו פעילויות כמו הדבקת מדבקות גדולות על עציצים או תמונות של צמחים

6. התפתחות שפתית

- השתמשו במילים פשוטות לתיאור הצמחים וחלקיהם
- עודדו חיקוי קולות של צמחים ברוח או חרקים סביב הצמחים

7. משחק סימבולי

- ספקו כלי גיבון צעצוע להתנסות במשחקי "כאילו"
- עודדו משחק דמיוני סביב טיפול בצמחים ובגינה

8. זמן ותשומת לב

- תכננו פעילויות קצרות ומגוונות סביב הקיר הירוק
- היו קשובים לסימני עייפות או חוסר עניין ושנו את הפעילות בהתאם

9. שיתוף הורים

- שלחו תמונות ועדכונים להורים על פעילויות הפעוטות סביב הקיר הירוק
- הציעו רעיונות לפעילויות פשוטות עם צמחים שההורים יכולים לעשות בבית

הקיר הירוק מהווה כלי חינוכי רב ערך בגן הילדים, המאפשר לילדים בכל הגילאים לחוות חיבור לטבע, ללמוד על אחריות וטיפוח, ולפתח מגוון רחב של מיומנויות. מהפעוטות הצעירים ביותר ועד לילדי הגן הבוגרים, הקיר הירוק מספק הזדמנויות ייחודיות ללמידה חווייתית, התפתחות רגשית וחיזוק הקשר עם הסביבה.

חשוב לזכור כי הצלחת הקיר הירוק תלויה במעורבות והתלהבות של הצוות החינוכי, שיתוף פעולה עם ההורים והקהילה, ותכנון מדוקדק המותאם לצרכים הייחודיים של כל גן. עם גישה גמישה, יצירתית ומכילה, הקיר הירוק יכול להפוך למוקד של צמיחה, למידה והנאה עבור כל באי הגן.

**הבאת הטבע פנימה
יצירת סביבה טובעית
בתוך האן**

הבאת הטבע פנימה: יצירת סביבה טבעית בתוך הגן

במציאות המורכבת של ימינו, במיוחד בתקופות של מתח ביטחוני, היציאה למרחבי החוץ עלולה להיות מוגבלת או בלתי אפשרית. עם זאת, החיבור לטבע נותר קריטי להתפתחותם התקינה של ילדים, במיוחד בגיל הרך. יצירת "מרחבי טבע" בתוך הגן הופכת למשימה חינוכית חיונית, המאפשרת לשמר את הקשר החיוני לסביבה הטבעית ואת היתרונות ההתפתחותיים הנלווים אליו.

חשוב להבין כי הבאת הטבע פנימה אינה רק אסטרטגיה זמנית, אלא גישה חינוכית בעלת ערך רב גם בימים שגורתיים. היא מאפשרת לילדים לחוות את הטבע באופן מבוקר ובטוח, תוך יצירת הזדמנויות למידה ייחודיות שלא תמיד מתאפשרות בסביבה החיצונית.

עיצוב הסביבה

בעיצוב הסביבה הפנים-גנית, יש לשאוף ליצירת מרחבים המדמים את הטבע תוך שמירה על בטיחות ונגישות:

1. שימוש בחומרים טבעיים

- רהיטים ומשטחים מעץ טבעי
- שילוב אבנים, חלוקי נחל, וקליפות עץ בפניות משחק
- שימוש בסלים קלועים ומחצלות טבעיות

2. יצירת אזורים מוגדרים

- פינת חקר טבע עם שולחן ומדפים לתצוגת ממצאים
- אזור גיבון פנימי עם אדניות ומכלי שתילה
- פינת יצירה עם חומרים טבעיים

3. שילוב אלמנטים של אור טבעי וצלליות

- שימוש בוויילונות שקופים למחצה ליצירת אפקט של אור מסונן
- הצבת מובייל עם אלמנטים טבעיים ליצירת צלליות מעניינות

4. הוספת צמחים חיים

- שילוב צמחי בית בטוחים בגדלים שונים
- יצירת קיר ירוק מיניאטורי בתוך הגן
- גידול צמחי תבלין בעציצים נגישים לילדים

5. יצירת מרחבי "טבע" לישיבה ומנוחה

- פינת ישיבה עם כריות בדוגמאות וטקסטורות טבעיות
- אזור "מערה" שקט עם תאורה רכה ואלמנטים טבעיים

6. שילוב אלמנטים עם מים

- מזרקה קטנה או אקווריום לתצוגה (לא למגע)
- מרכז מים לפעילות מבוקרת עם חומרים טבעיים

7. יצירת חללים רב חושיים

- מרכז ריחות עם צמחי תבלין יבשים בצנצנות
- קיר מרקמים עם חומרים טבעיים שונים
- פינת האזנה עם צלילי טבע מוקלטים

דוגמאות לעיצוב סביבה טבעית בתוך הגן

1. "יער מיניאטורי" בפינת הגן

- הציבו מספר עציצים גדולים עם צמחים גבוהים (כמו במבוק או דקל קטן) ליצירת תחושת יער.
- פזרו על הרצפה שטיח ירוק או חום המדמה אדמת יער
- הוסיפו פטריות דקורטיביות, אבנים גדולות ובולי עץ קטנים לשיבה
- תלו מהתקרה ענפים יבשים וצמחים מלאכותיים ליצירת "חופה" טבעית

2. מרכז חקר טבע

- הציבו שולחן עץ גדול עם כיסאות נמוכים
- מקמו מדפים פתוחים מעץ לתצוגת ממצאים טבעיים (אבנים, עלים, קונכייות)
- הוסיפו זכוכיות מגדלת, מיקרוסקופ פשוט, ומגשי מיון
- תלו על הקיר לוח שעם גדול לתצוגת תמונות ומידע על הטבע

3. גינת ירק ותבלינים פנימית

- בנו מדפים מדורגים מעץ ממוחזר לאדניות קטנות
- שתלו מגוון צמחי תבלין, ירקות עלים וצמחים פורחים קטנים
- הוסיפו שלטים עם שמות הצמחים ומידע בסיסי על גידולם
- הציבו כלי גינון קטנים ומשפכי השקיה בהישג יד הילדים.ות

לינק לצמחים
מאוסרים על ידי
משרד החינוך

4. קיר חושי טבעי

- צרו קיר מרקמים עם מגוון חומרים טבעיים כמו קליפות עץ, אבנים חלקות, זרדים או עלים יבשים
- הוסיפו אלמנטים אינטראקטיביים כמו גלגלי עץ מסתובבים או דלתות קטנות להסתרת הפתעות טבעיות
- שלבו מראות קטנות ובטוחות לילדים להגברת תחושת המרחב והאור

5. מרכז יצירה אקולוגי

- הציבו שולחן גדול עם משטח עבודה מחומר טבעי או ממוחזר
- ארגנו סלסלות עם חומרים טבעיים מגוונים (אצטרובלים, עלים, זרעים, נוצות)
- הוסיפו כלי יצירה ידידותיים לסביבה (דבקים טבעיים, צבעים מחומרים טבעיים)
- תלו חבל עם אטבים להצגת היצירות המוגמרות

דוגמאות אלו יסייע ביצירת סביבה פנים-גנית עשירה המחברת את הילדים. זהו לטבע גם כאשר היציאה החוצה אינה אפשרית. סביבה כזו תומכת בהתפתחותם הכוללת של הילדים, מעודדת למידה אקטיבית וחקר, ומסייעת בבניית חוסנם הנפשי בתקופות מאתגרות.

דגשים חשובים למדריכה החינוכית התפתחותית

לסיכום המסמך, חשוב להדגיש את תפקידה המכריע של המדריכה החינוכית התפתחותית בהובלת תהליכי השינוי והיישום של הגישות המתוארות במסמך זה. הנה מספר דגשים חשובים:

הכשרה מתמשכת ומקיפה

- ודאי שהצוות מקבל הכשרה מתמדת ומעמיקה בנושאי עבודה בחוץ, יצירת סביבות טבעיות בתוך הגן, גישות מודעות טראומה
- שלבי בהכשרות ידע תיאורטי לצד התנסויות מעשיות
- עדכני את תכני ההכשרה בהתאם למחקרים חדשים ולצרכים המשתנים של הצוות והילדים.ות

רפלקציה ולמידה מתמדת

- עודדי את הצוות לקיים רפלקציה קבועה על חוויותיהם בעבודה בחוץ ובסביבות הטבעיות בגן
- צרי מרחבים בטוחים לשיתוף אתגרים, הצלחות ותובנות
- השתמשי בכלים מגוונים לרפלקציה, כגון יומני תיעוד, דיונים קבוצתיים, וניתוח מקרים

תמיכה רגשית ומקצועית

- ספקי תמיכה רגשית לצוות המתמודד עם אתגרים בעבודה עם ילדים.ות שחוו טראומה
- הכירי במורכבות הרגשית של העבודה וצרי מנגנוני תמיכה, כגון קבוצות תמיכה או ליווי אישי
- עודדי את הצוות לפתח מיומנויות של טיפול עצמי וניהול לחץ

התאמה אישית וגמישות

- עזרי לכל איש צוות למצוא את הדרך האישית שלו לחבר בין עבודה בחוץ, יצירת סביבות טבעיות, וחינוך מודע טראומה
- הכירי בשונות בין אנשי הצוות ואפשרי גמישות ביישום הגישות.
- עודדי יצירתיות וחדשנות בהתאמת הרעיונות לצרכים הייחודיים של כל גן וקבוצת ילדים.ות

שיתוף ידע ויצירת קהילה לומדת

- עודדי שיתוף ידע וניסיון בין אנשי הצוות בנוגע לעבודה בחוץ ויצירת סביבות טבעיות
- ארגני מפגשי למידה משותפים, סיורים בגנים שונים, וקבוצות דיון מקצועיות
- צרי פלטפורמות דיגיטליות לשיתוף רעיונות, משאבים וסיפורי הצלחה
- דיון על האתגרים והפתרונות האפשריים ביישום בגן
- חיבור בין הידע התיאורטי לחוויה המעשית

מעקב, הערכה ושיפור מתמיד

- קיימי מעקב שוטף אחר יישום הגישות המתוארות במסמך
- בצעי הערכה תקופתית של ההתקדמות, תוך שימוש במדדים איכותניים וכמותיים
- השתמשי בממצאי ההערכה לצורך שיפור מתמיד של התוכניות והגישות

חיבור להורים ולקהילה

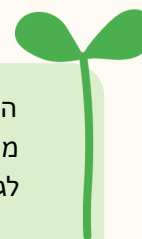
- עודדי את הצוות החינוכי לשתף את ההורים בתהליכי השינוי והיישום של הגישות החדשות
- צרי הזדמנויות למעורבות הורים בפעילויות בחוץ ובסביבות הטבעיות בגן
- חברי את הגן למשאבים קהילתיים התומכים בחיבור לטבע ובחינוך מודע טראומה

גמישות והתאמה למצבי חירום

- פתחי תכניות חלופיות ליישום עקרונות החיבור לטבע גם במצבים של מגבלות ביטחוניות
- הכיני את הצוות להתמודדות עם שינויים פתאומיים ומצבי לחץ
- עודדי חשיבה יצירתית למציאת פתרונות בתנאים מגבילים

המעבר לעבודה במרחבי חוץ, יצירת סביבות טבעיות בתוך הגן, ויישום גישה מודעת טראומה הוא תהליך מורכב ומתמשך. היי סבלנית, תומכת ומעודדת. תני לצוות את הזמן והכלים להתפתח ולהתאים את עבודתם לגישות אלו. ההצלחה תלויה בשילוב של מחויבות, גמישות, ולמידה מתמדת.

כמדריכה חינוכית התפתחותית, תפקידך הוא להוביל, לתמוך ולהנחות את הצוות בדרך זו. באמצעות יישום הדגשים הללו, תוכלי לסייע ביצירת סביבה חינוכית מיטבית המקדמת את התפתחותם והחוסן של הילדים. ות, תוך התחשבות בצרכים המשתנים ובאתגרים הייחודיים של תקופתנו.

נספחים

נספח 1

הכנות כלליות לקראת למידה חוץ-גנית / במרחבי-חוץ

הורים

באסיפת ההורים חשוב להציג את הרציונל החינוכי, או לחלופין לשלוח מכתב מפורט להורים. נוסף על כך, מומלץ להעביר שאלון בתחילת השנה שיכלול את הנושאים הבאים:

- בירור תחומי העניין והתחביבים של ההורים
- בדיקת נכונותם לסייע בפעילויות חוץ-גניות מוגדרות
- איסוף מידע על ידע ומיומנויות רלוונטיות שברשותם (למשל: גיבון, נגרות וכדומה)
- לקראת פעילות חוץ-גנית, מומלץ:
- לשתף את ההורים בתוכניות המתוכננות
- לאתר הורים שיכולים לתרום לפעילות
- לעדכן את ההורים באמצעות תמונות ותיעוד התהליכים שילדיהם חווים במרכז היצירה או בפעילות החוץ-גנית

צוות

מיפוי תחומי עניין וכישורים של הצוות הוא צעד חשוב בתכנון פעילויות חוץ-גניות. תהליך זה כולל איסוף מידע על תחביבים וכישורים אישיים של אנשי הצוות, ניסיונם הקודם בפעילויות חוץ, והעדפותיהם לסוגי פעילויות שונים. מידע זה יכול לסייע בתכנון פעילויות מגוונות ומעשירות המנצלות את החוזקות של כל חבר צוות. עם זאת, חשוב להיות מודעים להתנגדויות שעלולות לצוץ בקרב הצוות בהקשר של פעילויות חוץ-גניות, למשל:

חשש מאחריות מוגברת: חלק מאנשי הצוות עלולים לחשוש מהאחריות הנוספת הכרוכה בפעילויות מחוץ לגן. **הפתרון לכך:** הבהרת נהלי בטיחות ברורים, הכשרה מתאימה, וחלוקת אחריות בין כל חברי הצוות.

חוסר ביטחון ביכולות: אנשי צוות ללא ניסיון קודם עלולים לחוש חוסר ביטחון. **הפתרון לכך:** מתן הדרכה והכנה מקיפה לפני כל פעילות, ושיתוף פעולה בין חברי צוות מנוסים ופחות מנוסים.

העדפה לשגרה: חלק מהצוות עלול להעדיף את השגרה המוכרת של הגן. **פתרון:** הדגשת היתרונות החינוכיים של פעילויות חוץ, שילוב הדרגתי של פעילויות, ומתן אפשרות לצוות להשפיע על תכנון הפעילויות.

חששות בריאותיים או פיזיים: אנשי צוות עם מגבלות פיזיות עלולים לחשוש מהשתתפות בפעילויות מסוימות. **פתרון אפשרי:** התאמת הפעילויות לצרכים של כל חברי הצוות, ומתן אפשרויות לתפקידים שונים במהלך הפעילות.

חשוב לקיים דיאלוג פתוח עם הצוות, להקשיב לחששות ולרעיונות שלהם, ולשתף אותם בתהליך התכנון והביצוע של הפעילויות. יצירת אווירה של שיתוף פעולה ותמיכה הדדית תסייע בהפיכת פעילויות החוץ לחוויה חיובית ומעשירה עבור כל חברי הצוות והילדים כאחד.

נספחים

נספח 2 | הצעות לקריאה נוספת

• **גינה בגן**, מתוך אתר "דע גן"

• **מקום בטוח**, כיצד ניתן בטבע, במשחק וביצירה כדי לעזור לילדים להתמודד עם משברים ולבסס את הגן כמרחב המפתח חוסן. מאמר מאת רונן ברגר

• **טבע בגן, גן בטבע**, מאמר מאת ברברה אנדרס

• **על השראה, סביבה, גן הילדים ומה שביניהם**, מאמר מאת אסתר ברוקס

• **משחקי האדמה**: משחק, יצירה, צמיחה וריפוי באדמה, טבע ומרחבי תחושות. ספר מאת איתן שקד

• **אימא תראי, זה אמיתי**: חצר הגרוטאות כמשל לחינוך בילדות המוקדמת. ספר מאת מלכה האס וצילה גבי

נספחים

נספח 3 | כדאי לדעת

- חוזר מנכ"ל בנושא פעילויות חוץ-בית-ספריות
הבטחת הבטיחות בפעילויות המתקיימות מחוץ למוסד החינוכי: סיוורים, פעילויות שדה ושטח
ופעילויות מים

- רשימת הצמחים לעבודה עם תלמידים, משרד החינוך

- רשימת הצמחים המותרים והאסורים במעונות היום, מתוך הפרוגרמה החדשה עמוד 32

